

Motion till riksdagen 2008/09:N435

av **Mona Sahlin m.fl. (s)**

Jobb och utbildning en investering för framtiden

Sammanfattning

Investera i stärkt konkurrenskraft

Jobbpolitiken är central för socialdemokratin, men inga insatser för jobb blir framgångsrika om inte den övergripande ekonomiska politiken syftar till full sysselsättning och kamp mot arbetslöshet. Grunden för jobbtillväxten är en väl fungerande lönebildning och arbetsmarknad, statsfinanser i ordning och god ekonomi i kommunsektorn. En ekonomisk politik som håller räntor och inflation nere och konsumtionen uppe gör att svenska företag kan växa och anställa. Tillgång till välfärdstjänster av god kvalitet är också av avgörande betydelse för människors möjligheter att bidra till den ekonomiska tillväxten.

Sveriges välstånd bygger på ett stabilt makroekonomiskt ramverk, hög sysselsättning, välutbildad arbetskraft och avancerad produktion. Den svenska modellen bygger också på att arbetsmarknadens parter tar ansvar för lönebildningen och andra förhållanden på arbetsmarknaden. Samverkan mellan samhället och arbetsmarknadens parter har starkt bidragit till att få till stånd de investeringar och andra insatser som behövs för att säkra en långsiktigt uthållig och hållbar utveckling av den svenska ekonomin. Samhället erbjuder den som är aktiv på arbetsmarknaden möjligheter till utbildning och utveckling och en trygg inkomst. Den svenska modellen bygger på makroekonomisk stabilitet, hög sysselsättning, en välutbildad arbetskraft, en stark samhällelig infrastruktur, avancerad produktion, frihandel, stabil arbetsmarknad med starka fackföreningar och en gemensamt finansierad trygghet som är kopplad till krav på aktivitet från den enskilde och en tydlig arbetslinje. Dessa beståndsdelar är inte oberoende av varandra. Öppenheten mot globaliseringen bygger på att människor känner sig trygga inför framtiden. Tryggheten vilar i sin tur på två ben: det gemensamma åtagandet att erbjuda möjligheter till utveckling för den enskilde och omfattande gemensamma inkomstförsäkringar.

Fel! Okänt namn på

Vi socialdemokrater är övertygade om att alla har förmågan att bidra till Sveriges utveckling. Vi vill skapa ett arbetsliv som utvecklas genom människors kraft och vilja – inte genom rädsla och otrygghet. En starkare arbetslinje handlar om att varje människas förmåga och vilja till arbete tas till vara

Vår arbetslinje har fyra byggstenar. En offensiv politik för att skapa fler och nya jobb, att åstadkomma ett uthålligt arbetsliv som förhindrar utslagning och som gör att människor kan arbeta ett helt yrkesliv. En aktiv arbetsmarknadspolitik som skapar möjligheter – men som också ställer krav på att den som drabbats av arbetslöshet hittar ett nytt jobb. En väl fungerande inkomstrygghet på vägen mellan två jobb, som kräver att politiken omprövar och förnyas sig. En sådan förnyelse äger för närvarande rum inom ramen för vårt jobbrådslag. Det ska alltid finnas stöd för att gå vidare eller för att börja om på nytt. Den som förlorar jobbet ska få stöd att hitta ett nytt, men är skyldig att söka jobb aktivt, att vidareutbilda sig, byta yrke eller kanske flytta. Som arbetssökande är man skyldig att acceptera de möjligheter till aktivitet och utbildning som erbjuds. Den socialdemokratiska arbetsmarknadspolitiken bygger på både rättigheter och skyldigheter. Insatserna för att arbetslösa ska få jobb måste hålla god kvalitet hela vägen igenom. Kvalitet är en del av en starkare arbetslinje som bidrar till Sveriges utveckling. Kvalitet är en förutsättning för att vi ska kunna ställa krav på deltagande och för möjligheterna att kunna tillvarata varje människas förmåga att arbeta. Vi vill utveckla formerna för systematisk utvärdering och uppföljning av arbetsmarknadspolitiska insatser.

Fler jobb genom fler och växande företag

Svensk industri är världsledande inom många områden. Teknik, kvalitet och ingenjörskonst har gjort Sverige till ett starkt varumärke i världen. Under de senaste tio åren har exporten ökat med i genomsnitt åtta procent per år. Sverige är det land inom OECD som i förhållande till sin ekonomi investerar mest i forskning och utveckling. Sverige har en av världens mest konkurrenskraftiga ekonomier enligt World Economic Forum och Europas bästa innovationsklimat enligt EU-kommissionen. Men nu sviker exporten till våra viktigaste marknader och konkurrensen hårdnar. Det krävs kraftfulla politiska åtgärder för att vässa svenska företags konkurrenskraft och för att rusta enskilda individer för framtidens jobb. Vi vill stärka tryggheten genom att nyföretagare under en period om upp till tre år ska kunna välja att tillgodoräkna sig inkomstryggheten från en tidigare anställning. Detta genomförs genom att nyföretagaren kan välja att beräkna sin ersättning enligt den modell som gällde när man var anställd. Denna reform bör införas under en försöksperiod och permanentas om den faller väl ut.

Vi vill avsätta 100 miljoner kronor till ett småföretagarstipendium, som prövas utifrån affärsidén och söks från Almi. Stipendiet ska också kunna omfatta goda affärsidéer från personer som inte är jobbsökande.

Vi vill införa ett särskilt innovationslån för uppfinnare. Vi tycker att företagande bör kunna bli en naturlig del av gymnasieutbildningen. Lärare bör kunna erbjudas vidareutbildning om företagande och entreprenörskap. Vi vill

Fel! Okänt namn på

också stimulera universitet och högskolor att erbjuda introduktionskurser i företagande. Genom att sänka arbetsgivaravgiften vill vi göra det billigare för småföretagare att anställa. Vi vill inrätta en tillståndsportal där företagare på ett och samma ställe ska kunna ta del av vilka tillstånd som krävs för deras verksamhet samt kunna ansöka om dessa. För att förenkla för företagare vill vi införa ett guldkort för företagare där verifikat och bokföring helt digitaliseras och det blir lättare att leja bort denna administration.

Vi vill ge Skatteverket ökade möjligheter att motverka fusk och utöka bruket av personalliggare i fler branscher. Vi vill erbjuda mindre företag stöd och rådgivning när de utsätts för oseriösa företag. Vi vill satsa på att förbättra den kommersiella och offentliga servicen för småföretagare i hela landet. Vi vill genomföra en bred exportsatsning genom:

- ? Fler regionala exportrådgivare som verkar nära småföretagen i landets alla län.
- ? Småföretag ska få tillgång till kostnadsfri exportrådgivning.
- ? Riktad satsning till utbildning av exportsäljare för småföretagens behov.

Vi vill stärka de svenska leverantörernas ställning genom en satsning på investerings- och exportfrämjandet med en tydlig profil på de mindre företagen. Vi vill öka anslaget till Forska och väx för att ge fler företag möjlighet att växa och vi vill gå vidare med programmet Designa och väx för att stärka småföretagens produktutveckling och design.

Vi vill ta vara på tjänstesektorns stora utvecklingspotential och utveckla ett framtidsprogram tillsammans med företag, akademi och fackliga organisationer inom tjänstesektorn. Vi vill ta ett brett grepp över tjänsteproduktion och forskning. Företagens behov och prioriteringar ska vara styrande. Kopplingen mellan näringsliv och akademi ska stärkas. Fokus ska ligga på att öka produktiviteten och förädlingsvärdet. En satsning görs inom ramen för vårt branschprogram.

Besöksnäringen är en bransch med många skickliga och kreativa småföretagare. Staten bör öka sitt engagemang för att stärka branschens tillväxtförutsättningar. Ett branschprogram för besöksnäringen bör genomföras. Avgörande beståndsdelar i detta är ökade statliga investeringar i marknadsföringen av Sverige som turistland och nya initiativ för att stärka Sverige som arrangörsnation för stora internationella evenemang. Utöver betydande infrastruktursatsningar och sänkt bolagsskatt vill vi stärka industrin genom en rad aktiva industripolitiska insatser. Bland annat vill vi stärka exportstödet till nya och växande marknader. En särskild satsning på att förnya den svenska bilparken görs under nästa år genom utökade premier för bilskrotning. Gemensamt för våra industripolitiska åtgärder är att effektivitet och relevans ska uppnås genom att programmen utformas i samråd med företagen.

Den tidigare socialdemokratiska regeringens initiativ till strategiprogram och branschspecifika forskningssatsningar var viktigt för att här vässa konkurrenskraften. Strategiprogrammen togs fram tillsammans med branscherna och fick därför hög relevans för företagen. Samarbetet mellan stat, näringsliv och akademi stärktes och programmen har visat sig mycket framgångsrika och populära. Vi vill därför gå vidare med nya och fördjupade program. Vi vill ge fler svenska företag möjlighet att växa ute i världen. Vi vill satsa på

Fel! Okänt namn på

exportmässor tillsammans med näringslivet för att sälja svenska tjänster och varor i växande ekonomier i Afrika och Asien. Exportstödet till både industri och småföretag ska byggas ut.

Investeringar i forskning återbetalar sig i form av kunskap och utveckling av samhället samt bidrar till tillväxt inom näringslivet. All forskning ska hålla hög kvalitet och forskningsinsatserna ska rymma både bredd och djup. Delar av det sociala företagandet kan också med visst stöd från samhället vara en möjlighet för människor som står långt från arbetslivet att få en ny chans. Vi vill måna om mångfalden i företagandet och därför främja kooperativa företag och andra verksamheter inom den sociala ekonomin. Det ska vara lättare att starta och driva företag, oavsett om det görs i form av ett aktiebolag eller som ett kooperativt företag. Vi vill därför stärka rådgivningen kring och kunskapen om möjligheterna till socialt företagande. Socialt företagande ska vara ett alternativ bland andra i de företagsfrämjande insatser som staten genomför.

Utbildning och jobb – en investering för framtiden

I dagens arbetsliv är kraven på kompetens höga och de förändras snabbt. Företag vill anställa och arbetssökande vill jobba – men de har inte alltid rätt kompetens för de lediga jobben. Om Sverige ska fortsätta att hävda sig väl krävs investeringar i utbildning och fortbildning. Vår målsättning är att stärka denna position. Investeringarna i utbildning måste därför vara långsiktiga. Redan i förskolan möjliggör en välutbildad personal att barnen tar sina första steg in i det livslånga lärandet. Vi vill fortsätta att satsa på förskolan. Grundskolans centrala roll i alla barns utveckling och lärande kräver insatser och satsningar som ger alla barn chans till lärande och utveckling. Vi vill investera i alla barns och ungdomars utbildning. Vi vill ha tydliga mål, systematiska utvärderingar och utveckla de individuella utvecklingsplanerna till ett kontrakt mellan skola, elev och hem.

För att stärka det livslånga lärandet behövs en generell utbyggnad av vuxenutbildningen inom de yrkesförberedande programmen. Även den studieförberedande delen av komvux behöver byggas ut efter den borgerliga regeringens kraftiga nedskärningar. Den princip för fördelning av statsbidraget till kommunernas vuxenutbildning som innebar att kommunerna med lägst utbildningsnivå och högst arbetslöshet också fick ett högre anslag än andra kommuner bör återinföras. Vi vill skapa möjligheter för studenter att få värdefull arbetslivserfarenhet och föreslår därför en försöksverksamhet med praktik.

Stora behov av kompetensutveckling och utbildning

Sveriges konkurrenskraft ska stärkas. Det gör vi bland annat genom att förbättra möjligheterna för människor i arbetslivet att bygga på och utveckla sina kunskaper genom vidareutbildning. En kompetensförsäkring är därför nästa stora framtidsreform. Den ska ge individen ekonomiska möjligheter att vidareutbilda sig och stärka sin ställning på arbetsmarknaden och gå vidare i ar-

betslivet *innan* man förlorar jobbet eller drabbas av ohälsa. Samhället ska inte utbilda inne på företagen men stötta de behov av vidareutbildning som finns hos den enskilde löntagaren och på arbetsmarknaden i stort. Genom att ge människor möjlighet att vidareutbilda sig eller yrkesväxla ska försäkringen förebygga arbetslöshet och stärka arbetslinjen. Individerna saknar oftare möjligheten än viljan. Som många andra saker i samhället är möjligheten till vidareutbildning eller yrkesväxling något som alla behöver men som blir för kostsamt om vi ska stå för det var och en för sig. Därför behöver vi hitta en ny gemensam lösning som skapar möjligheter för både enskilda och samhället som helhet.

Vi vill pröva en försäkringslösning som staten och arbetsmarknadens parter står för gemensamt. Försäkringens primära syfte är att förebygga arbetslöshet samt motverka och förhindra inlåsning genom att höja individernas anställningsbarhet. På så sätt bidrar den till Sveriges fortsatta utveckling som kunskapsnation och stärker arbetslinjen. Fördelen med en försäkringslösning jämfört med individuellt sparande är att alla omfattas av möjligheten den dag behov uppstår samtidigt som utvecklingsinsatserna kan koncentreras till dem som faktiskt behöver dem.

En viktig utgångspunkt är att försäkringen inte ska ersätta arbetsgivarnas ansvar för kontinuerlig personalutbildning eller kompetensutveckling. Det är också viktigt att säkerställa att avtalen inte utformas så att de skapar inlåsning av arbetskraft i vissa branscher eller företag.

Bättre trygghet ger fler jobb – bygg vidare på omställningsavtalen

När människor riskerar uppsägning på grund av att arbetstillfällena försvinner är det viktigt med tidiga insatser för att de ska kunna gå vidare till nya jobb eller utbildning innan arbetslöshet är ett faktum. På större delen av arbetsmarknaden gäller avtal med särskilda trygghetsförsäkringar för att underlätta omställning vid uppsägning.

Flera studier visar att arbetssökande som får stöd av trygghetsfonder snabbare får arbete. Omställningsförsäkringarna leder sannolikt till minskad arbetslöshet genom att insatser sker tidigt, vilket ger stora samhällsekonomiska vinster. Vi socialdemokrater är beredda att pröva om en stimulans från samhällets sida kan utveckla modellerna för omställningsavtal. Syftet bör vara att ytterligare stärka stöd och rådgivning vid strukturomvandling för att minska risken för arbetslöshet. Vi socialdemokrater är beredda att pröva om en stimulans från samhällets sida kan utveckla modellerna för omställningsavtal. Syftet bör vara att ytterligare stärka stöd och rådgivning vid strukturomvandling för att minska risken för arbetslöshet.

Broar tillbaka till jobb – yrkesutbildning för arbetslösa

Den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen innebär en mycket god möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden och att hitta ett jobb. Detta gäller för alla grupper av deltagare. Sedan regeringen tillträdde har antalet platser inom arbetsmarknadsutbildningen minskat med över 70 procent. I ett läge när varslen duggar tätt och arbetslösheten stiger krävs rejäla möjligheter till vida-

Fel! Okänt namn på

reutbildning. Vi föreslår 9 000 nya platser i yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning 2009 och 10 000 platser 2010 och 2011. Vi vill att arbetsmarknadsutbildning också ska komma tjänstemän och akademiker tillgodo. Det kan finnas skäl för att erbjuda påbyggnadsutbildning till personer som passerat åldergränsen för studiemedel eller som redan använt studiemedlen fullt ut, så att de lättare får jobb. Därför vill vi hitta en generell försäkringslösning som både ger individen stor möjlighet att själv avgöra om och vilken utbildning hon ska gå men där det också finns möjlighet att genom utbildning söka sig vidare i arbetslivet i samverkan med arbetsgivaren och med samhället i övrigt.

En modern kompetensförmedling för alla

Vi vill utveckla den traditionella Arbetsförmedlingen genom att bygga om delar av den till en kompetensförmedling. Förutom att matcha arbetssökande till lediga jobb ska Kompetensförmedlingen erbjuda matchning med ny kunskap. Kompetensförmedlingen ska utnyttja den mångfald av utbildningsmöjligheter som finns i samhället – hos institut, företag, yrkesutbildare, vuxenutbildning, högskolor, folkhögskolor – för att matcha investeringar i människors kompetens med behoven på arbetsmarknaden. Det ska handla om kvalificerad vägledning och förmedling med gedigna kunskaper om arbetsmarknaden i närområdet och olika utbildningsvägar. Det ska handla om att erbjuda bra utbildningar som stärker människors ställning på arbetsmarknaden. En viktig del i Kompetensförmedlingens uppdrag ska vara att arbeta med ombytessökande.

Privata komplement till Arbetsförmedlingen

Privata aktörer, bland annat bemanningsföretag som utför coachnings- och matchningsinsatser, utgör ett växande komplement till den offentliga Arbetsförmedlingen.¹ Vi ser inte att det här råder någon motsättning, tvärtom kan privata alternativ bidra till ett bredare utbud av förmedlingstjänster och en anpassning av verksamheten till dagens behov. Men det finns också problematiska sidor av bemanningsföretagen som behöver uppmärksammas. För anställda i kundföretaget kan det finnas farhågor för att arbetsgivaren kringgår anställningsskyddet och då särskilt företrädesrätten genom att hyra in personal från bemanningsföretag. En situation som lett till mycket diskussion är om en arbetsgivare säger upp arbetstagare på grund av arbetsbrist och därefter hyr in personal från ett bemanningsföretag. Om det skulle visa sig att lagstiftningen inte fungerar eller är otillräcklig, är vi beredda att se över förutsättningarna för att komma till rätta med sådana brister.

¹ År 1992 trädde lagen (1991:746) om privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft i kraft, vilket innebar att det blev tillåtet med förmedling av cheftjänster under vissa villkor samt uthyrning av arbetskraft med vissa inskränkningar. Den 1 juli 1993 ersattes den av lagen (1993:440) om privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft (arbetsförmedlingslagen).

Trygghet och utveckling – en arbetslöshetsförsäkring värd namnet

Regeringen har under sina första två år vid regeringsmakten förstört arbetslöshetsförsäkringen. Den har blivit både dyrare och sämre – och en halv miljon löntagare har som resultat av detta lämnat försäkringen. De står nu utan trygghet när Sverige är på väg in i en lågkonjunktur. I budgetpropositionen gör regeringen ett krampaktigt försök att vända utvecklingen och föreslår en sjättedels återställare av avgifterna (som inte ens de löntagare som har fått de största avgiftshöjningarna får del av) och några förändringar i medlems- och tillträdesvillkoren i försäkringen. Vi socialdemokrater menar att det mest effektiva sättet att ökatryggheten för löntagarna är att radikalt förbättra arbetslöshetsförsäkringen genom att sänka avgifterna och att höja ersättningen för breda grupper. Arbetslöshetsförsäkringen kommer i sin helhet att utredas i vårt jobbrådslag.

Allas förmåga till arbete ska tas till vara

Sjukskrivna tillbaka till arbete

Arbetslivet måste i ökad utsträckning anpassas så att både äldre och yngre, kvinnor och män och människor med nedsatt arbetsförmåga kan delta. Arbetslivet måste bli mycket bättre på att tillvarata förmågan och viljan att arbeta även hos den som varit sjukskriven eller som hittills har mött svårigheter att överhuvudtaget komma in på arbetsmarknaden. Detta är nödvändigt från ett mänskligt och socialt perspektiv, men det är också en förutsättning om vi ska klara av att finansiera välfärden framöver.

En stabil och trygg sjukförsäkring är en viktig del av välfärdens infrastruktur. Människor måste kunna lita på att det finns ett skyddsnet när olycka eller sjukdom slår till. Den pessimism och oro många människor känner för den ekonomiska utvecklingen förklaras sannolikt med att många tvivlar på att de kommer att få det stöd de behöver den dag de behöver det. Regeringens nedmontering av försäkringarna påverkar hela det ekonomiska klimatet. Vi vill ha en sjukförsäkring som ger inkomstrygghet till breda grupper. Därför vill vi stegvis höja taket i sjukförsäkringen så att det når tio basbelopp 2011. Den som drabbats av långvarig sjukdom eller skada är särskilt utsatt med regeringens politik. Efter ett år sänks sjukersättningen från 80 till 75 procent. Det är inte rimligt. Vi vill att sjukpenningen ska ligga kvar på 80 procent hela sjukperioden utan någon bortre gräns i sjukperioden. Samtidigt vill vi göra de investeringar som behövs för att se till att människor kan ta sig tillbaka till arbete så snart som möjligt.

Regeringen vill inte se människors behov av aktiva insatser. Regeringens tydligaste insatser på området utgörs därför av sänkta ersättningsnivåer, sänkt tak i sjukförsäkringen samt den så kallade rehabiliteringskedjan som infördes den 1 juli i år. Någon rehabilitering i egentlig mening är det dock inte frågan utan om utsortering och ifrågasättande av rätten till ersättning. Enligt regeringen själv innebär rehabiliteringskedjan främst att bedömningsgrunden för

Fel! Okänt namn på

rätten till ersättning ändras efter 90 respektive 180 dagar. Efter tre månader ska det prövas om den som är sjukskriven kan klara av andra arbetsuppgifter hos den egna arbetsgivaren. Efter sex månader ska arbetsförmågan prövas mot hela arbetsmarknaden och den sjukskrivne riskerar då i realiteten sin anställningstrygghet. Vidare ska sjukpenning endast kunna betalas ut i ett år. Möjlighet till förlängning vid fortsatt nedsatt arbetsförmåga finns med ytterligare högst 550 dagar med 75 procent i ersättning efter ansökan från den sjukskrivne. Försäkringskassan kan alltså ifrågasätta ersättningen redan efter 90 dagar när andra arbetsuppgifter ska prövas och efter 180 dagar för den som är sjukskriven men inte återgått till sin tidigare arbetsgivare. Försäkringskassan uppskattar att närmare 20 000 individer kommer att utförsäkras samtidigt den 2 januari 2010 enbart till följd av en övergångsregel som ger människor som den 1 juli 2008 varit sjukskrivna i över ett år ytterligare maximalt 550 ersättningsdagar. Till följd av de nya ersättningsreglerna kommer ytterligare personer att utförsäkras successivt under kommande år, allteftersom deras rätt till ersättning upphör. Försäkringskassan bedömer sammantaget att närmare 35 000 färre individer med sjukfall längre än 30 dagar kommer att få sjukpenning i juli 2010 i jämförelse med samma tidpunkt 2008, det vill säga innan regeländringen. Därtill kommer att de nya reglerna för sjukskrivning bland annat innebär att möjligheten till tidsbegränsad sjukersättning upphör. Det rör sig om närmare 90 000 personer som idag har tidsbegränsad sjukersättning, men vars rätt till ersättning nu successivt kommer att omprövas. Endast personer med så kallad stadigvarande nedsatt arbetsförmåga kommer fortsättningsvis, det vill säga efter pågående ersättningsperiod, att kunna beviljas fortsatt sjukersättning. Med detta avses nedsatt arbetsförmåga för all över-skådlig framtid. Utförsäkring av sjuka människor till öppen arbetslöshet utan några utsikter att få en anställning innebär inte någon förstärkning av arbetslinjen i sjukförsäkringen.

Låt alla bidra efter förmåga

Ingen kedja är starkare än dess svagaste länk. Regeringen har nu preciserat sin samlade strategi för att stärka arbetslinjen i sjukförsäkringen, i form av den så kallade rehabiliteringskedjan. Det är då uppenbart att en viktig länk i den kedjan är försvagad och kanske en av de allra viktigaste. Den handlar om arbetsgivarnas ansvar. När det gäller ett förtydligt arbetsgivaransvar, i syfte att säkerställa en aktiv medverkan från arbetslivets sida som faktiskt möjliggör en återgång till arbete i en eller annan form, är det mycket tyst från den borgerliga regeringens sida.

Vi behöver utveckla bättre fungerande verktyg och modeller som stöder och underbygger människors vilja och drivkraft till arbete och delaktighet. En viktig aspekt här är att många som lever med sjukdom under vissa förutsättningar och med rätt stöd faktiskt kan fortsätta att arbeta, antingen i samma verksamhet som förut eller på någon annan arbetsplats.

Ökad partssamverkan och nya omställningsavtal

Vi socialdemokrater vill förbättra förutsättningarna för den enskildes möjligheter till rehabilitering och arbetsrelaterade insatser. Det finns goda erfarenheter av omställningsavtal för arbetslösa. Vi menar att denna modell även skulle kunna användas för dem som är sjukskrivna från sitt arbete. Att byta arbetsställe eller jobb kan för många vara en bra väg ut ur sjukskrivning och tillbaka till arbetslivet.

Vi menar att en fungerande och preventivt inriktad företagshälsovård skulle kunna vara en del av ett nytt omställningsavtal för hela arbetsmarknaden avseende rehabilitering och ökad hälsa i arbetslivet. Vi vill pröva ekonomiska incitament som kan göra det intressant för arbetsmarknadens parter att teckna sådana avtal.

Arbetsmarknadens parter bör snarast bjudas in till dialog om hur ett sådant omställningsavtal avseende hela arbetsmarknaden skulle kunna utformas.

Ökade insatser för arbetsinriktad rehabilitering

Vi behöver utveckla nya vägar för att människor som är i behov av insatser ska få ett effektivt och individanpassat stöd. År 2004 permanentades och förstärktes Finsam². Statskontoret, som haft i uppdrag att följa upp och utvärdera Finsam, bedömer att målgruppen för förbundens insatser överensstämmer med de ursprungliga intentionerna³. En majoritet av deltagarna i Finsam får kommunalt försörjningsstöd. Psykisk ohälsa uppges vara det vanligaste förekommande problemet. Individerna är relativt unga, har kort utbildning och närmare 60 procent är kvinnor. Underlag som Statskontoret sammanställt tyder på att individernas egenförsörjning ökar efter deltagande i Finsaminsatser och att behovet av försörjningsstöd minskar. Vi socialdemokrater anser att det är dags att ta till vara på de positiva erfarenheterna av finansiell samordning på rehabiliteringsområdet. Det gäller inte minst arbetssättet som går ut på att ge ett relevant personligt stöd. Därför blir det intressant att finna framgångsfaktorerna bakom de många bra insatser och projekt som har bedrivits inom ramen för Finsam och vidareutveckla insatserna utifrån detta. Detta är angeläget eftersom vi vet att det krävs ökade insatser för satsningens målgrupp.

En intressant idé som vi vill pröva vidare är att individen efter ansökan snabbt ska kunna erbjudas personligt och kvalificerat stöd av en coach som i dialog med den enskilde utarbetar en individanpassad insatsplan. När denna kvalitetssäkrats ska coachen sedan få tillgång till finansiering som ska möjliggöra upphandling av olika insatser från olika aktörer. Inom ramen för avsatta medel vill vi att ett eller några pilotprojekt startas för att utveckla en verksamhet enligt dessa riktlinjer.

² Den finansiella samordningen mellan Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, landsting och kommuner.

³ Fyra år med Finsam, Statskontorets rapport 2008:7.

Fel! Okänt namn på

Vi tror också att det i en konsekvent arbetslinje behövs ökade möjligheter att delta i någon form av alternativ arbetsmarknad med varaktigt subventionerade anställningar för dem som står allra längst från arbetsmarknaden.

Investera i jämställdhet

Barnomsorg på obekväm arbetstid

Barnomsorg är en förutsättning för yrkesarbetande föräldrar. Familjepolitiken syftar till att stödja föräldrar och familjer i olika sammanhang och konstellationer. Eftersom alla familjer inte består av två föräldrar som arbetar dagtid på vardagar är det viktigt att kommunerna ger möjlighet till en trygg och fungerande omsorg, även om föräldrarnas arbetstider är förlagda till sena kvällar, helger eller nätter. Ett allt mer föränderligt arbetsliv måste möta de behov som föräldrar har för att få ihop vardagen med arbete och barn. Vi vill därför se över möjligheterna att öka tillgången på barnomsorg på kvällar, helger och nätter.

Fler heltidsjobb också för kvinnor

Många människor jobbar mindre än vad de skulle vilja. Av alla sysselsatta arbetar var fjärde person deltid – vissa för att de inte vill jobba mer, andra för att de inte får.

För att se till att alla som vill får möjlighet att arbeta heltid måste utbudet av heltidsanställningar öka. Just nu förbereder sig arbetsmarknadens parter för att förhandla fram ett nytt huvudavtal för arbetsmarknaden. En av frågorna vid dessa diskussioner är rätten till heltid. Vi socialdemokrater vill att heltid ska vara en rättighet och deltid en möjlighet. Vi menar att i första hand bör de negativa konsekvenser som uppkommer av deltidsarbete lösas inom ramen för partsbaserade förhandlingar och kollektivavtal. Parterna bör ges största möjliga utrymme att genom förhandlingar lösa de problem som finns. En viktig del i arbetet för att åstadkomma en attitydförändring är att lyfta fram goda exempel och skapa förutsättningar för hur vi på bästa sätt kan bryta de strukturer som idag motverkar heltidsarbete. Vi ser att det finns goda förutsättningar och många fördelar med att lösa frågan avtalsvägen. Men om det skulle visa sig att detta inte är tillräckligt är vi beredda att gå vidare och föreslå en lagstiftad rätt till heltid.

Utveckla och stärk kvinnors arbetsmiljö

Vi föreslår att Arbetsmiljöverket tilldelas 25 miljoner kronor under 2009 och 2010 för en särskild satsning på inspektionsverksamhet på kvinnodominerade arbetsplatser med ett särskilt fokus på att upptäcka och åtgärda brister i utsatt ensamarbete.

Inom ramen för den investering i forskning som vi föreslår vill vi göra en särskild satsning på ett tvåårigt forsknings- och utvecklingsprogram om kvinnors arbetsmiljö med totalt 20 miljoner kronor (10 miljoner kronor 2009 och

10 miljoner kronor 2010). Programmet som ska genomföras i samverkan med arbetsmarknadens parter ska inrikta sig på de mest skadedrabbade branscherna och yrkesgrupperna. Det övergripande målet ska vara att finna metoder för att minska antalet arbetsskador med långvarig sjukfrånvaro för kvinnor samt föreslå lösningar på arbetsmiljöproblem och bidra till kunskapsutveckling inom området kvinnors arbetsmiljö.

Fler fasta jobb – inte färre

Vi menar att huvudregeln på svensk arbetsmarknad ska vara tillsvidareanställningar på heltid. Behoven och önskemålen skiljer sig mellan olika branscher och sektorer och även mellan olika individer.

Då det fortfarande är kvinnor i högre utsträckning än män som har otrygga anställningar riskerar detta att ytterligare öka på orättvisorna utifrån kön. Nedmonteringen av anställningsskyddet innebär tillsammans med försämringarna i a-kassan att skyddet för löntagarna på svensk arbetsmarknad urholkas till en oacceptabel nivå. Vi vill att så många som möjligt ska omfattas av ett starkt anställningsskydd. Det behövs en begränsningsregel för antalet på varandra följande visstidsanställningar hos samma arbetsgivare.

Fler kvinnor som företagare

För att ta tillvara på den potential till nya och växande företag som finns bland kvinnor krävs ett brett arbete för att garantera att alla behandlas lika och erbjuds ett likvärdigt stöd i samband med till exempel start av företag eller vid expansion. Detta måste genomsyra alla berörda myndigheters arbete, och kvinnor måste i större utsträckning inkluderas i de allmänna satsningarna för att en tydlig förbättring ska kunna åstadkommas. Denna ambition måste också tydligt framgå i regeringens instruktioner till berörda statliga myndigheter. För att minimera risken för att banker och kreditinstitut ska agera på ett sätt som diskriminerar kvinnligt företagande ser vi gärna att Diskrimineringsombudsmannen tar initiativ till att genomlysa de privata finansiärerna ur ett jämställdhetsperspektiv.

Att kunna leva på sin lön – jämställda löner

Trots många år av arbete för att kvinnor och män ska ha lika mycket i lön för likvärdigt arbete är löneskillnaderna fortfarande stora. Vi vill därför initiera en bred utbildning av fackliga företrädare och arbetsgivare runt om på landets arbetsplatser i frågor kring könsdiskriminering och vikten av en jämställd arbetsplats och avsätter 10 miljoner kronor för detta 2009. Därutöver vill vi avsätta ytterligare 10 miljoner kronor till den nya Ombudsmannen mot diskriminering för att myndigheten ska kunna intensifiera granskningen av jämställdhetsplaner och lönekartläggningar.

Fler jobb till ungdomar

Ungdomar som har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden lämnas idag utan stöd alldeles för länge. Först efter tre månaders arbetslöshet kan Arbetsför-

Fel! Okänt namn på

medlingen hänvisa arbetslösa ungdomar till program. I praktiken tar det upp till sex månader innan de ungdomar som ingår i jobbgarantin kan komma i fråga för en praktikplats eller utbildning, eftersom de först ska delta i kartläggningsaktiviteter i tre månader. Det är att passivisera ungdomar. När ungdomar kommer till Arbetsförmedlingen ska de få stöd i att redan under den första arbetslösa dagen ta fram en individuell handlingsplan. De ungdomar som bedöms ha svårt att finna ett arbete bör erbjudas och förväntas påbörja en aktivitet inom en månad.

Av dem som deltar i regeringens jobbgaranti får bara en bråkdel utbildning eller praktik. Vi vill ge alla dessa 10 000 långtidsarbetslösa ungdomar möjligheter till jobb, att få referenser och skaffa sig ett yrke. Vi gör en satsning på 10 000 årsarbetsplatser för ungdomar, där 5 000 platser utgörs av ett första-jobbet-avdrag som är en skattereduktion för arbetsgivaren på två tredjedelar av lönen.

Dessutom investerar vi i 5 000 lärlingsutbildningsplatser där unga långtidsarbetslösa ges möjlighet att läsa in ämnen som saknas i kombination med arbetspraktik.

Därutöver vill vi införa en skattereduktion som motsvarar arbetsgivaravgiften för de företag och organisationer i både privat och offentlig sektor som anställer arbetslösa ungdomar. Vi vill att alla gymnasieelever ska få möjlighet till ett sommarjobb. Vi vill därför tillskjuta 100 miljoner kronor till Arbetsförmedlingen, som i sin tur erbjuder de kommuner och landsting som ordnar ett sommarjobb en stimulans.

I många branscher finns redan en tradition av färdigutbildning i arbetslivet, särskilt inom många LO-yrken. I samråd med arbetsmarknadens parter vill vi utveckla en modell för färdigutbildning i arbetslivet, så kallade introjobb.

Fler jobb till funktionshindrade

Funktionshindrade med nedsatt arbetsförmåga har trots flera år av högkonjunktur svårt att göra sig gällande på arbetsmarknaden. Mellan 1996 och 2006 ökade vi antalet lönebidragsplatser från i genomsnitt 52 259 till 71 364 platser. Denna förstärkning ska fortsätta. Därför ökar vi antalet lönebidrag med 500 platser utöver regeringens volymer 2009–2011. Personer med psykiskt funktionshinder är svagt representerade på arbetsmarknaden. Vi vill att 500 platser inom OSA (skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare) viks direkt för personer med psykiskt funktionshinder och därtill vill vi ha 500 trygghetsanställningar för personer med allvarligare psykiska funktionshinder.

Ett land där alla får chansen

Diskriminering förekommer tyvärr i många situationer inom utbildningsväsendet och på arbets- såväl som på bostadsmarknaden. Intolerans, fördomar och diskriminering får aldrig begränsa människors möjligheter och ska därför bekämpas. Vi tycker att det är positivt att Sverige fått en sammanhållen lagstiftning och ett nytt ombudsmannaämbete. Men det räcker inte. Vi vill stärka

Fel! Okänt namn på

antidiskrimineringsarbetet och avsätter därför 10 miljoner kronor till Diskrimineringsombudsmannen.

Många människor med rötter i andra delar av världen vittnar om att de överhuvudtaget inte blir kallade till anställningsintervjuer. På initiativ av den socialdemokratiska regeringen genomfördes under 2007 ett försök vid sju myndigheter med oidentifierade ansökningshandlingar vid rekrytering. Samtidigt deltog nio myndigheter i en studie om rekrytering med mångfaldsperpektiv. Statskontoret har i uppdrag att utvärdera de båda initiativen. Så snart utvärderingen är klar bör regeringen ta initiativ till att sprida de erfarenheter och metoder från försöken som visat sig lyckosamma.

Personer med begränsad erfarenhet av den svenska arbetsmarknaden har ofta ett tunt kontaktnät, vilket försvårar tillträdet på arbetsmarknaden. Vi vill ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att inom ramen för sin verksamhet initiera ett försök med jobbcoacher. Det är oacceptabelt att möjligheterna att få sina kunskaper validerade varierar över landet. Vi vill ge Arbetsförmedlingen möjlighet att nationellt upphandla validering av arbetssökandes utbildning och yrkeskunskaper och avsätter 20 miljoner kronor per år för det. Vi vill att Sfi-undervisningen tydligare kopplas till varje individs förkunskaper och att undervisningen inriktas på att underlätta en snabb övergång till arbetslivet.

Ett hållbart och skapande arbetsliv

Vår gemensamma välfärd kräver en politik som förmår att skapa nya och utvecklande jobb för både kvinnor och män. Sverige ska vara en förebild med moderna arbetsplatser som erbjuder en kreativ och människovänlig arbetsmiljö. Men tyvärr går utvecklingen åt fel håll. Två år med en borgerlig regering har inneburit att jobben blivit både otryggare och osäkrare. Resurserna till arbetsmiljön har skurits ner. Belastningsskadorna och den stressrelaterade ohälsan ligger på en hög nivå, och dödsolyckorna på framför allt byggarbetsplatser ökar.

En tryggare och säkrare arbetsmiljö

Antalet rapporterade arbetsskador har sjunkit något under de senaste två åren men antalet arbetsplatsolyckor med dödlig utgång har ökat. Dödsolyckor inträffar främst i mansdominerade branscher och i småföretag.

Vi vill stärka resurserna till Arbetsmiljöverket. Vi föreslår 100 miljoner kronor mer till Arbetsmiljöverket per år fram till 2011 för inspektioner. Vi höjer det generella anslaget för inspektioner i de branscher där det sker flest olyckor, till exempel inom tillverkningsindustri, bygg- och anläggning samt transport. Vi öronmärker 25 miljoner kronor till inspektioner i småföretag för att skapa säkrare och tryggare arbetsplatser.

För att de regionala skyddsombuden ska kunna utföra sina uppgifter på ett bra sätt behöver de kompetensutveckling. Därför skjuter vi till 20 miljoner kronor per år 2009–2011.

Fel! Okänt namn på

Vår gemensamma sektor – en mönsterarbetsgivare

Den samverkan som vi inlett med Kommunal för att den gemensamma sektorn ska bli ett föredöme och erbjuda attraktiva arbetsvillkor ska fortsätta. Genom facklig-politisk samverkan vill vi förstärka och påskynda det utvecklingsarbete som vi här påbörjat. Den plattform som Kommunal och Socialdemokraterna enats om bygger på att välfärden är en solidaritetstanke med inflytande på flera nivåer. Brukarinflytande; anställdas inflytande – samverkansavtal samt demokratiskt inflytande för hela samhället. Välfärdssektorn kan bli ett föredöme att se upp till – så kallade mönsterarbetsplatser. Men vi nöjer oss inte med detta. Diskussionen om arbetslivets villkor måste breddas. Vi vill därför bjuda in arbetsmarknadens parter till ett brett samtal om en nationell arbetslivsstrategi.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Investera i stärkt konkurrenskraft.....	1
Fler jobb genom fler och växande företag	2
Utbildning och jobb – en investering för framtiden	4
Stora behov av kompetensutveckling och utbildning	4
Bättre trygghet ger fler jobb – bygg vidare på omställningsavtalen.....	5
Broar tillbaka till jobb – yrkesutbildning för arbetslösa	5
En modern kompetensförmedling för alla	6
Privata komplement till Arbetsförmedlingen	6
Trygghet och utveckling – en arbetslöshetsförsäkring värd namnet.....	7
Allas förmåga till arbete ska tas till vara	7
Sjukskrivna tillbaka till arbete.....	7
Låt alla bidra efter förmåga	8
Ökad partssamverkan och nya omställningsavtal.....	9
Ökade insatser för arbetsinriktad rehabilitering	9
Investera i jämställdhet.....	10
Barnomsorg på obekvämt arbetstid	10
Fler heltidsjobb också för kvinnor.....	10
Utveckla och stärk kvinnors arbetsmiljö	10
Fler fasta jobb – inte färre	11
Fler kvinnor som företagare	11
Att kunna leva på sin lön – jämställda löner.....	11
Fler jobb till ungdomar.....	11
Fler jobb till funktionshindrade	12
Ett land där alla får chansen	12
Ett hållbart och skapande arbetsliv	13
En tryggare och säkrare arbetsmiljö	13
Vår gemensamma sektor – en mönsterarbetsgivare	14
Innehållsförteckning.....	15
Förslag till riksdagsbeslut	18
Motivering.....	21
Investera i stärkt konkurrenskraft.....	24
Bli företagare.....	25
En trygghetsgaranti för företagare	25
Småföretagarstipendium.....	26
One-stop-shop en tillståndsportal gör det enklare att starta företag	26
Särskilt innovationslån för uppfinnare	26
Företagande på schemat	26
Driva företag	26
Billigare att anställa för små företag.....	26
Guldkort ska göra det enklare att driva företag	27
Förenkling för sund konkurrens och fler vita jobb	27

Fel! Okänt namn på

Stopp för annons- och fakturaskojare	27
Bättre service till småföretagare i hela landet.....	27
Växa som företag.....	27
Kostnadsfri exportrådgivning	27
15 miljoner för att stärka underleverantörernas export	28
15 miljoner till miljöteknikexport.....	28
100 miljoner för stöd till forskning och utveckling i småföretag.....	28
Investering i produkter och design i småföretag.....	28
Småföretagens kompetensförsörjning måste förbättras	29
Investera i högproduktiva tjänster.....	29
Investera i turistlandet Sverige	29
Stärk svensk industri.....	29
Investera i svensk industri	29
Samverkan för ett konkurrenskraftigare Sverige	30
Främja svensk export.....	30
Forskning i världsklass	31
Ta tillvara på mångfalden – främja socialt företagande.....	32
Utbildning och jobb – en investering för framtiden.....	33
Stora behov av utbildning och kompetensutveckling	35
Bättre trygghet ger fler jobb – bygg vidare på omställningsavtalen	37
Bygg broar tillbaka till arbete – yrkesutbildning för arbetslösa	39
En modern kompetensförmedling för alla	40
Privata komplement till Arbetsförmedlingen.....	41
Trygghet och utveckling – en arbetslöshetsförsäkring värd namnet.....	43
Investera i ett jämställt arbetsliv	44
Barnomsorg på obekvämt arbetstid	44
Fler heltidsjobb också för kvinnor	44
Utveckla och stärk kvinnors arbetsmiljö.....	45
Fler fasta jobb – inte färre.....	46
Fler kvinnor som företagare.....	47
Att kunna leva på sin lön – jämställda löner.....	47
Allas förmåga till arbete ska tas till vara	47
En starkare arbetslinje för sjukskrivna.....	49
Alla parter ska bidra för att stärka arbetslinjen för sjukskrivna	53
Ökad partssamverkan och nya omställningsavtal	55
Ökade insatser för arbetsinriktad rehabilitering.....	55
Fler jobb till ungdomar	57
Fler jobb till funktionshindrade	59
Ett land där alla får chansen	60
Intensifiera antidiskrimineringsarbetet	62
Validering	62
Nya möjligheter, nya jobb	62
Fördjupad Sverigeinformation.....	62
Jobbcoacher	63
Tillgång till svenska språket.....	63
Ett hållbart och skapande arbetsliv	63

Fel! Okänt namn på

En tryggare och säkrare arbetsmiljö	64
En satsning på kompetensutveckling för skyddsombud	65
Gemensam sektor – mönsterarbetsplats	66

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en trygghetsgaranti för företagare.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett småföretagarstipendium.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett särskilt innovationslån för uppfinnare.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om företagande på schemat.²
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheter för småföretag att anställa.³
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om guldkort för att driva företag.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förenkling för sund konkurrens och fler vita jobb.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stopp för annons- och fakturaskojare.³
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bättre service för småföretagare i hela landet.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kostnadsfri exportrådgivning.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka underleverantörernas export.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stöd till forskning och utveckling i småföretag.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om investering i produkter och design i småföretag.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om småföretagens kompetensförsörjning.²
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om investeringar i högproduktiva tjänster.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om investeringar i turistlandet Sverige.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om investeringar i svensk industri.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samverkan för ett konkurrenskraftigare Sverige.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att främja svensk export.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskning i världsklass.²
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om socialt företagande.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att investera i kompetensutveckling i arbetslivet.⁴

Fel! Okänt namn på

23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bygga vidare på omställningsavtalen.⁴
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en satsning på fler platser inom den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen.⁴
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en modern kompetensförmedling för alla.⁴
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om privata komplement till Arbetsförmedlingen.⁴
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om omställningsavtal på hela arbetsmarknaden för rehabilitering och ökad hälsa i arbetslivet.⁴
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade insatser för arbetsinriktad rehabilitering i syfte att förhindra utförsäkring.¹
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheterna till varaktiga subventionerade anställningar för dem som i dag står längst från arbetsmarknaden.⁴
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en satsning på fler jobb för ungdomar.⁴
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fler lönebidrag och OSA-anställningar och trygghetsanställningar.⁴
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om intensifierade insatser mot diskriminering.⁴
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om validering av utbildning och yrkeskunskaper.⁴
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om myndighetsprövning vid arbetskraftsinvandring.¹
35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Sverigeinfo och tillgång till svenska språket för asylsökande och nyanlända.⁴
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om jobbcoacher i syfte att stimulera ett snabbare inträde i arbetslivet.⁴
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om riktade utökade resurser till Arbetsmiljöverket för inspektioner.⁴
38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en särskild satsning på inspektioner i småföretag för att skapa säkrare och tryggare arbetsplatser.⁴
39. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en särskild satsning på kompetensutveckling för regionala skyddsombud (RSO).⁴
40. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla vår gemensamma sektor till mönsterarbetsplatser genom facklig-politisk samverkan.⁴

Fel! Okänt namn på

41. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att undersöka förutsättningarna för att erbjuda bättre möjligheter till barnomsorg på obekvämt arbetstid.²
42. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insatser för att skapa fler heltidsjobb.⁴
43. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stimulanser för fler fasta jobb.⁴
44. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en särskild satsning på kvinnors arbetsmiljö och forskning för att hitta metoder för att förhindra uppkomsten av skador och olyckor på kvinnodominerade arbetsplatser.⁴
45. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att stimulera fler kvinnor som företagare.
46. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om riktade åtgärder för att skapa jämställda löner.⁴
47. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en bra arbetslöshetsförsäkring som kombinerar trygghet och utveckling.⁴

¹ Yrkandena 1, 28 och 34 hänvisade till SfU.

² Yrkandena 4, 14, 20 och 41 hänvisade till UbU.

³ Yrkandena 5 och 8 hänvisade till FiU.

Fel! Okänt namn på

⁴ Yrkandena 22–27, 29–33, 35–40, 42–44, 46 och 47 hänvisade till AU.

Fel! Okänt namn på

Motivering

Varje arbetad timme är viktig när vi formar ett Sverige där alla får möjlighet att utvecklas. Vår välfärd bygger på att vi kan skapa nya jobb för både kvinnor och män. Vi har inte råd att ställa någon åt sidan. Vi har inte råd att slösa bort människors kraft och idéer – utan måste tvärtom investera i de samma. Alla ska ha möjlighet att ta sin del av ansvaret.

Det egna arbetet är grunden för den egna försörjningen. Arbeta är en rättighet men det är också en skyldighet att arbeta efter förmåga. Vår samhällsmodell kräver att alla är med och hjälps åt för att hålla uppe och vidareutveckla välfärden. Det ska finnas en balans mellan rättigheter och skyldigheter. Med rätten till arbetslöshetsersättning följer skyldigheten att vara aktiv, att söka jobb och att delta i utbildning eller praktik. Men arbetslinjen når inte alla idag och måste därför stärkas. Vi socialdemokrater är övertygade om att alla har förmågan att bidra till Sveriges utveckling. Vi vill skapa ett arbetsliv som utvecklas genom människors kraft och vilja – inte genom rädsla och otrygghet. En starkare arbetslinje handlar om att ta till vara på varje människas förmåga och vilja att arbeta.

Jobbpolitiken är central för socialdemokratin, men inga insatser för jobb blir framgångsrika om inte den övergripande ekonomiska politiken syftar till full sysselsättning och kamp mot arbetslöshet. Grunden för jobbtillväxten är en väl fungerande lönebildning och arbetsmarknad, statsfinanser i ordning och god ekonomi i kommunsektorn. En ekonomisk politik som håller räntor och inflation nere och konsumtionen uppe gör att svenska företag kan växa och anställa. Tillgång till välfärdstjänster av god kvalitet är också av avgörande betydelse för människors möjligheter att bidra till den ekonomiska tillväxten.

Sveriges välstånd bygger på ett stabilt makroekonomiskt ramverk, hög sysselsättning, välutbildad arbetskraft och avancerad produktion. Den svenska modellen bygger också på att arbetsmarknadens parter tar ansvar för lönebildningen och andra förhållanden på arbetsmarknaden. Samverkan mellan samhället och arbetsmarknadens parter har starkt bidragit till att få till stånd de investeringar och andra insatser som behövs för att säkra en långsiktigt uthållig och hållbar utveckling av den svenska ekonomin. Samhället erbjuder den som är aktiv på arbetsmarknaden en trygg inkomst och möjligheter till utbildning och utveckling.

Men för att styrkan i den svenska modellen ska bestå måste dess olika delar ständigt anpassas och vidareutvecklas utifrån förändringar i vår omvärld. Sveriges välstånd bygger på att många arbetar. Sysselsättningsgraden är hög i förhållande till andra länder, vilket delvis hänger samman med att sysselsättningen bland kvinnor är högre i Sverige än i vår omvärld. Kvinnors höga arbetskraftsdeltagande i Sverige kan förklaras av den väl utbyggda och kraftigt subventionerade barnomsorgen. Men också av att Sverige tidigt avskaffade sambeskattningen av dem som lever i parförhållanden.

Den höga sysselsättningen bygger också på arbetslinjen som kännetecknar de svenska trygghetslösningarna. Inkomsttryggheten i de svenska socialför-

säkringarna bygger på att den enskilde är i arbete. Den enskilde ska söka arbete, vara beredd till omskolning och redo att flytta för att komma i fråga för den inkomstrelaterade tryggheten. En förutsättning för att denna arbetslinje ska fungera väl i praktiken är dock att de arbetsmarknadspolitiska insatserna håller hög kvalitet. I de skandinaviska länderna har ungefär en tredjedel av befolkningen i åldrarna 25 till 64 år eftergymnasial utbildning, vilket är högre än den fjärdedel som är genomsnittet i OECD. Endast en sjättedel saknar gymnasieutbildning, vilket kan jämföras med en tredjedel som är genomsnittet i OECD. Inom Kunskapslyftet gavs många möjlighet att komplettera sin utbildning till gymnasiekompetens. Vuxenutbildning och arbetsmarknadsutbildning av god kvalitet ger på samma sätt många människor möjlighet att öka sin kompetens. Men vi kan inte slå oss till ro. Produktionen blir alltmer kunskapsintensiv. Behovet av välutbildad arbetskraft kommer sannolikt att öka. Fortsatta investeringar behövs.

Sverige avsätter mest resurser i världen till forskning och utveckling, som andel av BNP. Den offentligt finansierade forskningen är endast en mindre del av de totala utgifterna. De stora svenska företagen bedriver omfattande produktutveckling. Ytterst bygger Sveriges relativa rikedom på att svensk produktion värderas högt av vår omvärld. Det är naturligt att en högteknologisk produktion kräver en välutbildad arbetskraft. Men de nya produkter och tjänster som säljs på världsmarknaden är resultatet av företagets forskningsinsatser. För oss socialdemokrater är målet att Sverige ytterligare ska stärka sin ställning som kunskapsnation. Detta är en förutsättning för att vi i Sverige ska leva rikt. Därför är vårt mål att öka de offentliga forskningsinsatserna till 1 procent av BNP.

Sverige är en öppen ekonomi. Utrikeshandeln motsvarar cirka hälften av den totala produktionen. Globalisering innebär att världens produktion lokaliseras till de platser där den kan äga rum mest effektivt. Detta ger ökad ekonomisk effektivitet i världen, givet att den inte leder till exploatering av vare sig människor eller miljö. Men för den enskilde innebär denna omställning en risk att förlora jobbet. En god omställningsförsäkring och goda utbildningsmöjligheter minskar denna negativa effekt för den enskilde.

Sverige är ett välfärdsland där de offentliga utgifterna och skatterna som andel av produktionen är höga i en internationell jämförelse. Genom breda offentliga åtaganden värnas den enskildes trygghet och förmåga att följa med i samhällsomvandlingen.

Utbildningsinsatser av god kvalitet kräver stora resurser. De svenska arbetsmarknadspolitiska institutionerna var inte anpassade för att härbärgera den stora mängd arbetslösa som tillkom under nittiotalskrisen. Bristande resurser ledde till att kvaliteten i de arbetsmarknadspolitiska utbildningsinsatserna sjönk, vilket i sin tur försvagade arbetslinjen. Ett bevarande av den svenska modellen förutsätter att framtida utbildningsinsatser inom arbetsmarknadspolitiken håller en hög kvalitet.

De offentliga insatserna syftar till att stärka den enskilde på arbetsmarknaden och i samhällsomvandlingen. Genom krav på aktivitet och erbjudanden om utbildning ges den enskilde möjligheter att åter delta i produktionen. Därmed kan ekonomisk effektivitet kombineras med jämlikhet.

Fel! Okänt namn på

Möjligheterna till vidareutveckling på arbetsmarknaden går hand i hand med de krav samhället ställer på den enskilde att utbilda sig och söka jobb. Arbetsmarknadens stabilitet bygger på fackföreningarnas styrka. Den höga sysselsättningen vilar till en del på att endast den som arbetar kommer i fråga för inkomstförsäkringar.

En avancerad produktion bygger på att arbetskraften är välutbildad – vilket ställer krav på det gemensamma utbildningssystemet. En välutbildad arbetskraft ger också företag möjlighet att utveckla nya produkter och produktionsmetoder som inte skulle gå att tillämpa med en mindre utbildad arbetskraft. Sverige är ett framgångsrikt välfärdsland. Grundtanken i detta bygge är att människor är beredda att bejaka utveckling om alla är med och delar utvecklingens risker och möjligheter. Svenska folket bejakar globalisering och omställning för att våra gemensamma försäkringar och våra gemensamma investeringar har gjort ekonomins utveckling mer lönsam för hela folket. Vi vill bygga vidare på den svenska modellen och vi vill bygga ett rikt och jämlikt välfärdsland i Sverige. På kort tid har regeringen försämrat arbetslöshetsförsäkringen. Mer än en halv miljon människor har trängts ut ur a-kassan.

Under samma tid har regeringen avbrutit utbyggnaden av högskolan och minskat resurserna till vuxenutbildningen. Därmed blockerar man vägen vidare för de människor som behöver sadla om när Sverige utvecklas. Den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen, som skapar möjligheter att hitta ett nytt jobb, har minskats med två tredjedelar. Nästan hela investeringen i arbetspraktik har tagits tillbaka.

På kort sikt leder detta till att färre kommer att utbilda sig och att svensk konkurrenskraft försvagas. Men konsekvenserna på längre sikt ter sig värre. En mindre utbildad arbetskraft har inte samma möjlighet att ta sig an de senaste produktionsmetoderna. Företag har därför inte samma anledning att utveckla ny teknik i Sverige. Vi kan således förlora vår tätposition inom forskning och utveckling. Den ekonomiska effektiviteten minskar. Vår arbetslinje har fyra byggstenar: en offensiv politik för att skapa fler och nya jobb, att åstadkomma ett uthålligt arbetsliv som förhindrar utslagning och som gör att människor kan arbeta ett helt yrkesliv, en aktiv arbetsmarknadspolitik som skapar möjligheter – men som också ställer krav – på att den som drabbats av arbetslöshet hittar ett nytt jobb samt en väl fungerande inkomsttrygghet på vägen mellan två jobb. Det ska finnas stöd för att gå vidare eller för att börja om på nytt.

Den som förlorar jobbet ska få stöd att hitta ett nytt, men är skyldig att söka jobb aktivt, att vidareutbilda sig, byta yrke eller kanske flytta. Som arbetssökande är man skyldig att acceptera de möjligheter till aktivitet och utbildning som erbjuds. Den socialdemokratiska arbetsmarknadspolitiken bygger på både rättigheter och skyldigheter.

Vi vill utveckla formerna för systematisk utvärdering och uppföljning av arbetsmarknadspolitiska insatser. Arbetslinjens första byggsten är en politik som bidrar till att företag skapar jobb. Kollektivavtalsmodellen förhindrar att människor lönekonkurrerar med varandra för att få och behålla ett jobb. Den förhindrar också att arbetslösa tvingas bjuda under varandra för att få jobb. Kollektivavtalen skapar balans mellan arbetsgivarens och de anställdas intres-

sen. De ger också lika konkurrensvillkor för alla arbetsgivare inom en bransch och förhindrar således illojal konkurrens genom löne- och villkorsdumpning. Kollektivavtalen är en garant för arbetsfred och stabilitet på svensk arbetsmarknad och även för ett sunt näringsliv.

Modellen har ett starkt stöd hos både arbetsgivare och arbetstagare. Nästan alla på svensk arbetsmarknad omfattas av kollektivavtal. Av cirka fyra miljoner anställda på svensk arbetsmarknad täcks 3,6 miljoner arbetstagare av kollektivavtal inklusive hängavtal. Detta betyder att cirka 91 procent av de anställda täcks av avtal.⁴ Den svenska modellen med kollektivavtalslösningar är framgångsrik. Det grundläggande skyddet för arbetsrätten finns i lagstiftningen. Samtidigt är trygghetsreglerna utformade så att det finns ett stort utrymme för flexibla lösningar genom att reglerna kan anpassas till branschspecifika förhållanden och till de behov och möjligheter som finns på lokal nivå. Vid en internationell jämförelse skapar den svenska modellen stort utrymme för flexibilitet samtidigt som den resulterar i låg konfliktgrad. Sverige har hittills utmärkt sig med att ha ett mycket lågt antal konflikt dagar i jämförelse med andra EU-länder. Svensk fackföreningsrörelse har hittills varit ansvarstagande. Svenska fackliga organisationer är mycket försiktiga med att varsla om stridsåtgärder, vilket gynnar stabiliteten på svensk arbetsmarknad. Under de senaste tolv åren har svensk arbetsmarknad förmått att producera högre sysselsättning samtidigt som reallönerna har ökat. Men genom den borgerliga regeringens politik höjs konfliktnivån i samhället. Regeringen har sänkt ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen och avskaffat avdragsrätten för medlemsavgiften, vilket gjort det dyrare att vara med både i facket och i akassan. Både internationell forskning och svensk praktik visar att en stark fackföreningsrörelse tar ansvar för samhällsekonomin då den värnar sina medlemmars intressen. En svag fackföreningsrörelse har inte samma anledning att fästa uppmärksamhet vid vad som är långsiktigt bäst för hela samhället utan blir mer inriktad på att bara värna sina medlemmars kortsiktiga intressen. Regeringen undergräver därmed den svenska modellen.

Investera i stärkt konkurrenskraft

Svensk industri är världsledande inom många områden. Teknik, kvalitet och ingenjörskonst har gjort Sverige till ett starkt varumärke i världen. Svenska företag är mycket framgångsrika på den internationella marknaden. Under de senaste tio åren har exporten ökat med i genomsnitt åtta procent per år. Sverige är det land inom OECD som i förhållande till sin ekonomi investerar mest i forskning och utveckling. Sverige har en av världens mest konkurrenskraftiga ekonomier enligt World Economic Forum och Europas bästa innovationsklimat enligt EU-kommissionen. Men nu viker exporten till våra viktigaste marknader och konkurrensen hårdnar. Det krävs kraftfulla politiska åtgärder för att vässa svenska företags konkurrenskraft.

⁴ Medlingsinstitutets årsbok 2007.

Fel! Okänt namn på

Huvuddelen av alla företag har färre än 50 anställda och dessa företag svarar för 40 procent av förädlingsvärdet, 30 procent av omsättningen och 42 procent av näringslivets nettoinvesteringar. Närmare en miljon arbetstagar arbetar i småföretag, vilket motsvarar 41 procent av det totala antalet anställda inom det privata näringslivet. Det är därmed tydligt att småföretagens villkor spelar en avgörande roll för utvecklingen av svenskt näringsliv. Därför är det mycket positivt att det under det senaste året startats allt fler nya företag. Tyvärr ökar nu antalet konkurser och det finns all anledning till oro. Många länder tävlar om företagets investeringar. Några erbjuder låga lönekostnader och sänkta skatter. Sverige kan inte med bibehållet högt västånd och god välfärd välja den vägen. Sveriges fördelar måste istället, nu som tidigare, vara en välutbildad arbetskraft, ett gott innovationsklimat, en öppenhet för nya idéer och teknologier och en förmåga att ställa om produktionen. Kompetensutveckling blir allt viktigare för att människor ska kunna ta de nya jobben som växer fram. Vi socialdemokrater vill bygga vidare på idén om det livslånga lärandet, så att både anställda och företagare klarar de ständiga förändringarna på arbetsmarknaden. Vi vill också utveckla vår position som världens mest forskningsintensiva land. Genom att höja de offentliga anslagen till forskning till 1 procent av BNP vill vi se till att Sverige går i täten i den globala konkurrensen.

Allt fler väljer att bli egna företagare och många ungdomar vill prova på entreprenörskap. Vi vill stimulera denna utveckling. Vi vill verka för ett ökat nyföretagande och för att fler företag ska kunna växa. Växande företag är anställande företag. Sverige behöver fler entreprenörer. Vi vill göra det lättare att driva företag. Mindre tid ska läggas på uppgiftslämning och regelkrångel. Mer tid ska kunna läggas på att få nya kunder och på att öka produktiviteten. Vi socialdemokrater presenterar ett företagarpaket för fler och växande företag.

Bli företagare

En trygghetsgaranti för företagare

Dagens trygghetsförsäkringar ger inte den trygghet som företagare borde kunna förvänta sig. Vi vill underlätta övergången från anställning till företagande genom att nyblivna entreprenörer ska få ta med sig mer trygghet från den föregående anställningen. Vi vill också förbättra tryggheten genom att nyföretagare under en period om upp till tre år ska kunna välja att tillgodoräkna sig inkomsttryggheten från en tidigare anställning. Förbättringen genomförs praktiskt genom att nyföretagaren kan välja att beräkna sin ersättning enligt den modell som gällde när man var anställd. Denna reform bör införas under en försöksperiod och permanentas om den faller väl ut. Även andra förbättringar av trygghetsförsäkringarna behöver genomföras för att underlätta övergången mellan anställning och företagande. Det är olyckligt att regeringen har försenat detta genom sin oskickliga hantering av översynen om trygghetssystemen för företagare.

Småföretagarstipendium

Många människor bär på kreativa visioner som de skulle kunna omsätta i nya affärsidéer i nya företag. Men steget att lämna en anställning för att starta ett företag är långt. Vi vill avsätta 100 miljoner kronor till ett småföretagarstipendium, som prövas utifrån affärsidén och söks från Almi. Stipendiet ska också kunna omfatta goda affärsidéer från personer som inte är jobbsökande.

One-stop-shop en tillståndsportal gör det enklare att starta företag

Det ska bli ännu enklare att driva företag i Sverige. Satsningen på digital samordning av myndigheter gentemot företagare måste förstärkas. Många verksamheter kräver tillstånd från myndigheterna. Fler av dessa tillståndsansökningar ska kunna hanteras elektroniskt på en gemensam webbplats. Vi vill inrätta en tillståndsportal där företagare på ett och samma ställe ska kunna ta del av vilka tillstånd som krävs för deras verksamhet samt ansöka om dessa.

Särskilt innovationslån för uppfinnare

Vi vill införa ett innovationslån med förenklad ansökningsprocess och sänkta medfinansieringskrav. Det nya småföretagarlånet ska avse lån med högre risk, administreras av Almi och riktas mot innovativa småföretagare och uppfinnare i marknadskompletterande syfte. Innovationslånet ska nå utanför den akademiska världen och ta tillvara på de innovationer som kommer ur lång arbetslivserfarenhet och yrkeskunskap. För detta avsätter vi 40 miljoner kronor.

Företagande på schemat

Företagande ska vara ett naturligt alternativ till anställning. Fler barn och ungdomar bör möta undervisning i företagande tidigare, och lärarna behöver få ökad kunskap om företagande. Företagande bör därför bli en naturlig del av gymnasieutbildningen. Det är särskilt viktigt på yrkesprogrammen. Lärare bör kunna erbjudas vidareutbildning om företagande och entreprenörskap. Vi vill också stimulera universitet och högskolor att erbjuda introduktionskurser i företagande.

Driva företag

Billigare att anställa för små företag

Regeringen har höjt arbetsgivaravgifterna för de minsta företagen. Vi vill istället göra det billigare att anställa för just dem. Nästa år vill vi genomföra en sammanlagd sänkning på 3,5 procentenheter för de mindre företagen. Genom denna sänkning av arbetsgivaravgiften vill vi göra det billigare för småföretagen att anställa. För ett litet företag med ett par tre anställda betyder vårt

Fel! Okänt namn på

förslag en sänkt arbetsgivaravgift på upp till omkring 25 000 kronor under 2009.

Guldkort ska göra det enklare att driva företag

Det ska vara lätt att göra rätt. Myndigheters arbete med regelförbättring måste intensifieras. Regelförenklingsarbetet måste genomsyra hela processen från idé till färdigt förslag för att åstadkomma varaktiga och konkreta förbättringar i företagens vardag. För mindre företag kan bokföringen på detta sätt förenklas avsevärt. Redan idag hanteras många betalningar via webben, och många företag skickar digitala fakturor. Steget till att banker eller andra företag erbjuder full service till företagare – inklusive att upprätta löpande bokföring med ledning av fakturor till ett företags konto och betalningar från detta – är inte långt. För att ytterligare förenkla för företagare vill vi införa ett guldkort för företagare där verifikat och bokföring helt digitaliseras och det blir lättare att leja bort denna administration.

Förenkling för sund konkurrens och fler vita jobb

Vi vill ge Skatteverket ökade möjligheter att motverka fusk. Kravet på personalliggare i restauranger och hos frisörer gav på bara ett år 4 000 nya vita jobb. Vi vill därför utöka bruket av personalliggare i fler branscher.

Stopp för annons- och fakturaskojare

Oseriösa företag innebär stora problem för små företag. Småföretagare har idag svårt att få stöd när de drabbas av annons- och fakturaskojare. Vi vill erbjuda mindre företag stöd och rådgivning när de utsätts för oseriösa företag. Kronofogdemyndigheten ska ges större möjligheter att stryka missvisande uppgifter ur sitt register.

Bättre service till småföretagare i hela landet

Bensinmackarna och mataffärerna blir allt färre. Avstånden till närmaste butik eller serviceställe ökar. Och med dem försvinner också nödvändig serviceinfrastruktur för företagen på orten. Mackdöden är ett hot mot landsbygden och mot småföretagarna. Därför vill vi öka stödet till kommersiell och offentlig service i särskilt utsatta områden. Till detta avsätter vi 20 miljoner kronor.

Växa som företag

Kostnadsfri exportrådgivning

60 miljoner mer till exportstöd riktat till småföretag. Sverige är ett litet exportberoende land. De små och medelstora företagen svarar redan för en tredjedel av all export. Men potentialen är ännu större. Det finns stora möjligheter till ytterligare export av svenska varor och tjänster, inte minst i nya branscher

Fel! Okänt namn på

och bland små och medelstora företag. Vi vill genomföra en bred exportsatsning på bland annat:

- ? Fler regionala exportrådgivare som verkar nära småföretagen i landets alla län.
- ? Småföretag ska få tillgång till kostnadsfri exportrådgivning.
- ? Riktad satsning till utbildning av exportsäljare för småföretagens behov.

15 miljoner för att stärka underleverantörernas export

Underleverantörerna spelar en avgörande roll för konkurrenskraften i svenska industrikluster. De är ofta småföretag med mycket konkurrenskraftiga produkter. Men de är också starkt beroende av sina större samarbetspartners. Exporterande underleverantörer ger fler jobb, större möjligheter till egen utveckling och minskad sårbarhet. Vi vill därför stärka de svenska leverantörernas ställning genom en satsning på investerings- och exportfrämjandet med en tydlig profil på de mindre företagen.

15 miljoner till miljöteknikexport

Regeringens nedskärningar inom export- och investeringsfrämjandet samt höjningarna av arbetsgivaravgifterna drabbar små, innovativa och exportbenägna miljöteknikföretag särskilt hårt. Vi vill utforma miljötekniksatsningen för att komplettera våra övriga åtgärder för att underlätta svenska miljöteknikföretags export- och finansieringsmöjligheter. Den massiva satsningen på energiomställningen som vi presenterat i form av nya investerings- och forskningsprogram innebär ytterligare ett lyft för svensk konkurrenskraft och en möjlighet att utveckla morgondagens exportprodukter på en stark hemmarknad.

100 miljoner för stöd till forskning och utveckling i småföretag

För de stora industriföretagen är det sedan länge naturligt att samverka med forskningssamhället – men i de små företagen och i stora delar av tjänstesektorn är detta långt ifrån lika självklart. För att ge fler småföretag möjlighet att växa genom innovativa varor och tjänster vill vi öka anslaget till Forska och väx med 100 miljoner kronor. Huvuddelen av detta ska riktas till småföretag inom den högproduktiva tjänstesektorn och miljöteknikbranschen

Investering i produkter och design i småföretag

Utvecklingen av ny form eller en ny teknisk tillämpning liknar i hög grad ett forskningsprojekt. Det är förenat med stor osäkerhet att utveckla en ny design. Slutresultatet är okänt i början av utvecklingsprocessen – även om det finns en uppfattning om vilket slags problem som ska lösas. Vi vill komplettera Forska och väx med programmet Designa och väx, ett nytt program för att stärka småföretagens produktutveckling och design.

Fel! Okänt namn nå

Småföretagens kompetensförsörjning måste förbättras

Ett av de främsta hindren för expansion och nyanställningar är bristen på kompetens. Samtidigt har regeringen skurit ned på komvux och den kvalificerade yrkesutbildningen (ky), vilket ytterligare försvårar företagets rekrytering. För att avhjälpa bristen på utbildad arbetskraft vill vi därför att företagen får ett ökat inflytande över vilka utbildningar som ska köpas upp. Vi vill också bygga ut den kvalificerade yrkesutbildningen, investera i fler platser på högskolan och satsa mer resurser på komvux.

Investera i högproduktiva tjänster

Tjänsteproduktionen blir en allt större del av ekonomin. Även i varuproduktionen blir tjänsteinnehållet en allt viktigare del. Tjänsterna, som t.ex. logistiksystem eller personaladministration, är i de flesta fall också branschöverskridande. Vi vill ta vara på tjänstesektorns stora utvecklingspotential och utveckla ett framtidsprogram tillsammans med företag, akademi och fackliga organisationer inom tjänstesektorn. Vi vill ta ett brett grepp över tjänsteproduktion och forskning. Företagens behov och prioriteringar ska vara styrande. Kopplingen mellan näringsliv och akademi ska stärkas. Fokus ska ligga på att öka produktiviteten och förädlingsvärdet. En satsning görs inom ramen för vårt branschprogram.

Investera i turistlandet Sverige

Besöksnäringen är en bransch med många skickliga småföretagare. Vi menar att staten bör öka sitt engagemang för att stärka branschens tillväxtförutsättningar. Ett branschprogram för besöksnäringen bör genomföras. Av detta är en avgörande beståndsdel ökade statliga investeringar i marknadsföringen av Sverige som turistland, nya initiativ för att stärka Sverige som arrangörsnation för stora internationella evenemang. Även forskningssatsningar för att öka produktivitet och förädlingsvärde är en nödvändig beståndsdel i ett strategiprogram för besöksnäringen. Vi avsätter därför 100 miljoner kronor mer än regeringen till insatser för marknadsföringen av Sverige som turistland och stärker förutsättningarna för Sverige som evenemangsarrangör.

Stärk svensk industri

Investera i svensk industri

Svensk industri sätts under hård press när många av de viktigaste exportmarknaderna nu viker kraftigt. Över 9 000 personer har varslats hittills i september. Det är mer än dubbelt så många som förra året. Det är tydligt att svensk industri nu drabbats på allvar av den internationella lågkonjunkturen. Trots det står regeringen handfallen. Inga nya initiativ har tagits. Sverige är ett litet land, beroende av sin industriexport för att upprätthålla välfärden. Samtidigt är konkurrensen hård och det krävs kontinuerliga investeringar i forskning, utveckling och utbildning av arbetskraften för att kunna fortsätta

ligga i framkant i konkurrensen. Vi har lyckats väl med detta under den gångna högkonjunkturen men nu krävs en kraftig omställning i företagen och från politiken. Sverige kan aldrig konkurrera genom sänkta löner eller försämrade arbetsvillkor. Det andra gör billigare måste vi göra bättre. Nu krävs därför omfattande investeringar i att stärka svensk industris konkurrenskraft.

Utöver betydande infrastruktursatsningar och sänkt bolagsskatt vill vi stärka industrin genom en rad aktiva industripolitiska insatser. Bland annat vill vi stärka exportstödet till nya och växande marknader. Tillgången till rätt kompetens ska förbättras genom mer anpassade utbildningar. Tillsammans med industrin vill vi utforma gemensamma forskningssatsningar. En särskild satsning på att förnya den svenska bilparken görs under nästa år genom utökade premier för bilsrotning. Gemensamt för våra industripolitiska åtgärder är att effektivitet och relevans ska uppnås genom att de utformas i samråd med företagen.

Samverkan för ett konkurrenskraftigare Sverige

Sverige har ett antal starka koncentrationer av kunskap och företag, eller kluster. Utmärkande för dessa är att de består av ett större antal företag som både konkurrerar och samarbetar. Det bedrivs avancerad forskning såväl inom branscherna som i samarbete med högskolor. Den tidigare socialdemokratiska regeringens initiativ till strategiprogram och branschspecifika forskningssatsningar var viktig för att vässa deras konkurrenskraft. Strategiprogrammen togs fram tillsammans med branscherna och fick därför hög relevans för företagen. Samarbetet mellan stat, näringsliv och akademi stärktes och programmen har visat sig mycket framgångsrika och populära. Tyvärr har regeringen inte velat ge strategiprogrammen någon fortsättning. Istället har de lagts på is och dialogen med svenska nyckelbranscher har i stort sett upphört. Den borgerliga regeringen har varit påfallande passiv när det gäller samarbetet med näringslivet – inte minst forskningsfrågorna. Detta måste nu brytas.

Främja svensk export

De små och medelstora företagen svarar redan för en tredjedel av all export och potentialen är fortsatt stor. Vi vill ge fler svenska företag möjlighet att växa ute i världen. Vi vill satsa på exportmässor tillsammans med näringslivet för att sälja svenska tjänster och varor i växande ekonomier i Afrika och Asien. Exportstödet till både industri och småföretag ska byggas ut. Underleverantörerna spelar en avgörande roll för konkurrenskraften i svenska industrikluster. De är ofta småföretag med mycket konkurrenskraftiga produkter. Men de är också starkt beroende av sina större samarbetspartner. Vi vill stärka de svenska underleverantörernas ställning genom en satsning på investerings- och exportfrämjande i samråd med branscherna.

Export- & investeringsfrämjandet och Sveriges representation utomlands är grundläggande delar i en klok politik för att ge svenska företag förutsättningar att växa. Regeringen saknar dock en strategi för att stärka svenska handelsrelationer med viktiga marknader. Istället saknar Sverige representation i en stor del av de länder som har högst tillväxt. Samtidigt avgörs ofta

Fel! Okänt namn på

viktiga kontrakt på regeringsnivå. Då andra länder ser möjligheterna och etablerar sig i dessa länder går svenska företag istället miste om goda affärsmöjligheter.

- ? Vi vill ta fram en handelspolitisk strategi för att samordna samtliga statens handelsfrämjande åtgärder. Strategin ska tas fram i samråd med näringslivet.
- ? Vi vill investera ytterligare 15 miljoner kronor på att locka utländska investeringar till Sverige genom att stärka ISA:s närvaro ute i världen.
- ? Vi vill tillföra 15 miljoner kronor för att stärka underleverantörernas export.
- ? Vi vill att svenska beskickningar ska bli bättre på affärsfrämjande. UD:s näringspolitiska uppdrag måste bli tydligare.
- ? Vi vill stärka samordningen mellan de organisationer som arbetar med handelsfrämjande och innovationer till exempel Vinnova, ISA, Exportrådet och svenska beskickningar.

Forskning i världsklass

Investeringar i forskning återbetalar sig i form av kunskap och utveckling av samhället samt bidrar till tillväxt inom näringslivet. All forskning ska hålla hög kvalitet och forskningsinsatserna ska rymma både bredd och djup.

Den bärande principen för resursfördelning är att medel, oavsett om de fördelas via program, råd eller direkt till lärosätena, ska fördelas efter kvalitet. Varje lärosäte måste ta ansvar för att fördela direkta anslag efter kvalitet. För att uppnå en verkligt kvalitetsbaserad resursfördelning måste kriterierna vara internationellt erkända men också anpassade efter lärosätets profil, storlek och inriktning. Om forskningen bedrivs i mindre eller större skala, eller vid ett universitet eller en högskola, är inte relevant så länge kvaliteten är hög. Men forskningspolitiken ska ha tydligt fokus på excellent forskning där Sverige idag ligger i framkant och på områden som är avgörande för sysselsättningen. Vi är övertygade om att kraftiga investeringar i forskning är en av nycklarna till framgång för Sverige – vi vill investera 250 miljoner kronor mer per år än regeringen i forskning.

Framstående forskningsmiljöer ska stödjas oavsett om de finns på universitet eller högskolor. Forskningsresultaten ska komma arbetslivet till del genom att vi stärker förutsättningarna för kommersialisering av forskningsresultat, till exempel genom holdingbolag och inkubatorer vid landets högskolor och universitet, och genom att forskningen förs ut till delar av näringslivet – inte minst småföretag och tjänsteföretag – som behöver ta del av forskningsresultat för att öka förädlingsvärdet av sin varu- och tjänsteproduktion.

Vi har presenterat ett brett investeringsprogram inom fordonsforskningen som vi vill genomföra tillsammans med industrin. Nu vill vi gå vidare och tillsammans med andra centrala delar av näringslivet utforma nya forskningsprogram för ökad konkurrenskraft. Branscher som kan vara aktuella för gemensamma forskningsinvesteringar är exempelvis läkemedels- och bioteknikbranschen, vindkraftindustrin och tjänstesektorn. Vi erbjuder totalt en miljard kronor till forskningsprogrammen under förutsättning att näringslivet

investerar minst lika mycket. Näringslivets behov ska vara styrande för prioriteringarna. Men vi ställer också tydliga krav:

- ? Investeringarna ska främja forskning som håller internationell världsklass, grundforskning såväl som tillämpad forskning.
- ? Investeringarna ska ha en tydlig profil mot kommersialisering och innovationer, småföretagens möjligheter att använda forskningsresultaten ska särskilt uppmärksammas.
- ? Investeringarna ska främja erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan näringsliv och akademi, exempelvis genom gemensamma doktorandprogram.
- ? Investeringarna ska särskilt främja tjänstesektorns behov av relevant forskning. Satsningar på exempelvis tjänsteforskningsinstitut kan vara aktuella.

Ta tillvara på mångfalden – främja socialt företagande

Vi menar att samverkan och gemenskap är viktigt för att utveckla svenskt företagande. Delar av det sociala företagandet kan också med visst stöd från samhället vara en möjlighet för människor som står långt från arbetslivet att få en ny chans. Vi vill måna om mångfalden i företagandet och därför främja kooperativa företag och andra verksamheter inom den sociala ekonomin. Det ska vara lättare att starta och driva företag, oavsett om det görs i form av ett aktiebolag eller som ett kooperativt företag. Vi vill därför stärka rådgivningen kring och kunskapen om möjligheterna till socialt företagande. Socialt företagande ska vara ett alternativ bland andra i de företagsfrämjande insatser som staten genomför. Enligt Nuteks Entreprenörskapsbarometer 2006 kan nära tre av fyra, 73 procent, i åldrarna 18–30 år tänka sig att bli företagare. Av dessa vill sju av tio helst driva företaget tillsammans med andra.

Det kooperativa företagandet, genom associationsformen ekonomisk förening, attraherar därför allt fler entreprenörer inom främst kunskaps- och tjänstesektorn. Antalet ekonomiska föreningar har ökat med 44 procent från 1997 till 2006 enligt SCB:s företagsregister. Aktiebolagen har under samma period blivit 18 procent fler och de enskilda firmorna 17 procent fler. Det finns med andra ord ett stort utrymme och intresse för det kooperativa företagandet. Det är angeläget att inte den kooperativa företagsformen behandlas annorlunda än andra företag beträffande tillgång till lån, riskkapital och rådgivning. Därför krävs en insats för kunskapsspridning om den kooperativa företagsformen till såväl olika myndigheter och institutioner som kreditgivare, såväl privata som statliga. I detta sammanhang har Coompanion, det kooperativa utvecklingscentrumet, en central roll och dess utveckling måste säkerställas.

De sociala företag som utöver den kooperativa företagsformen även har andra mål än de strikt ekonomiska blir samtidigt allt vanligare. De kan därmed komma att spela en växande roll för de människor som ställts utanför den reguljära arbetsmarknaden. Dessa företag möter behoven av arbete hos personer som har en historia med psykisk ohälsa. Även handikappförbunden arbetar aktivt med sociala företag som ett sätt att förbättra möjligheterna för funktionshindrade att få ett jobb. Det sociala företaget har blivit en nytänd-

Fel! Okänt namn på

ning för många och samhällsnyttan är stor, inte minst ekonomiskt. Detta företagande breddar arbetskraftsutbudet och är därmed ett komplement till andra aktiva näringslivssatsningar, arbetsmarknadsinsatser och socialpolitiska insatser. Vi vill därför att regeringen snarast genomför det nationella handlingsprogrammet ”Fler och växande sociala företag”, som den förra socialdemokratiska regeringen initierade och som Nutek tagit fram i samarbete med Arbetsförmedlingen, Socialstyrelsen och Försäkringskassan.

Utbildning och jobb – en investering för framtiden

Ökad konkurrens på hemmamarknaden och från nya länder ställer krav på en snabb omställning av arbetskraften i Sverige och i andra industriländer. Strukturomvandling är i sig inget nytt men specialiseringen har ökat i takt med den tilltagande globaliseringen. Omvandlingstrycket har lett till nya fenomen på arbetsmarknaden. Tidigare drabbades främst anställda inom industrin av nedläggningar. Nu utsätts också tjänstesektorn för ett högre konkurrenstryck. Nedläggningar och uppsägningar drabbar fler grupper på arbetsmarknaden.

I dagens arbetsliv är kraven på kompetens höga och de förändras snabbt. Företag vill anställa och arbetssökande vill jobba – men de har inte alltid rätt kompetens för att få de lediga jobben. Om Sverige ska fortsätta att hävda sig väl krävs investeringar i utbildning och fortbildning. Regeringen har avbrutit utbyggnaden av högskolan. På kort sikt leder det till att allt färre utbildar sig och att Sveriges konkurrenskraft försvagas. Men konsekvenserna på längre sikt är än allvarligare. En mindre utbildad arbetskraft har inte samma möjlighet att ta sig an de senaste produktionsmetoderna som bidrar till utveckling och stärkt konkurrenskraft. Vi kan således förlora vår tätposition, vilket leder till att den ekonomiska effektiviteten minskar.

Inte minst i tjänstesektorn är en väl utbildad arbetskraft en förutsättning för att åstadkomma en kontinuerlig utveckling av verksamheten såväl ur kreativitets- som effektivitetssynpunkt. Fler och återkommande chanser till utbildning är en av grundstenarna i en starkare arbetslinje.

Gemensamt för dem som har svårast att få jobb är ofta att de har en svag utbildningsbakgrund. Utvecklingen på arbetsmarknaden visar att antalet arbetstillfällen inte har ökat för förgymnasialt utbildade under högkonjunkturen⁵. Det finns stora grupper vars utbildningsbakgrund är mycket bristfällig. Omkring 700 000 i arbetskraften har grundskoleutbildning som högsta utbildningsnivå. Under 2007 hade 157 000 av dem varit arbetslösa någon gång under året. Korttidsutbildade tenderar att gå mellan arbetslöshet, program och kortvariga anställningar utan att få en fast förankring i arbetslivet. Arbetslösheten bland personer med förgymnasial utbildning är 12,8 procent, bland personer med gymnasial utbildning 5,2 procent och eftergymnasialutbildade 3,9 procent. Samtidigt lämnar var fjärde gymnasieelev, 25 000 elever, varje år

⁵ Arbetsförmedlingen, Arbetsmarknadsrapport 2007:1 och 2008:1

gymnasiet utan fullständiga betyg i alla ämnen. Detta visar på behoven av fortsatta satsningar på utbildning för att minska den svåra arbetslösheten.

Utbildning leder till utveckling, både för individen och för samhället i sin helhet. Vår utgångspunkt är att Sverige ska ha en hög och jämn utbildningsnivå. Vår målsättning är att stärka denna position. Investeringarna i utbildning måste därför vara långsiktiga. Redan i förskolan möjliggör en välutbildad personal att barnen tar sina första steg in i det livslånga lärandet. Det sker med leken som grund i kombination med kunskap och färdigheter och med barnens egen nyfikenhet som bas. Vi vill fortsätta att satsa på förskolan. Grundskolans centrala roll i alla barns utveckling och lärande kräver insatser och satsningar som ger alla barn chans till lärande och utveckling. Vi vill investera i alla barns och ungdomars utbildning. Bland annat vill vi ha tydliga mål och systematiska utvärderingar och utveckla de individuella utvecklingsplanerna till ett kontrakt mellan skola, elev och hem.

Det behövs en generell utbyggnad av vuxenutbildningen inom de yrkesförberedande programmen. Även den studieförberedande delen av komvux behöver byggas ut efter den borgerliga regeringens kraftiga nedskärningar. Den princip för fördelning av statsbidraget till kommunernas vuxenutbildning som innebär att kommunerna med lägst utbildningsnivå och högst arbetslöshet också fick ett högre anslag än andra kommuner bör återinföras.

Kunskap växer när den delas av fler. I ett läge när ett flertal OECD-länder satsar på högskoleutbildning för en större andel av sin befolkning försämrar vi våra möjligheter att konkurrera internationellt om vi inte fortsätter att bygga ut högskoleutbildningen. Vårt mål ligger fast – att hälften av ungdomarna ska ha påbörjat en högskoleutbildning innan de fyllt 25 år.

Mycket tyder på att återkommande kontakter med arbetsmarknaden under utbildningstiden gör det lättare att få jobb efter examen. Egna kontakter med arbetsgivare är ofta avgörande för hur man får sitt första jobb. För studenterna är det dessutom viktigt att under studietiden få erfarenhet av olika sätt att tillämpa den kunskap de skaffat sig. Mer praktik innebär också att fler arbetsgivare får erfarenhet av hur högutbildade kan bidra till deras verksamhet. Många studenter som vill göra praktik får idag inte möjlighet att göra det, eftersom deras lärosäten inte erbjuder den möjligheten. Vi vill skapa möjligheter för studenter att få denna värdefulla arbetslivserfarenhet och föreslår därför en försöksverksamhet med praktik.

Brist på rätt kompetens gör att sysselsättningsutvecklingen bromsar in och att konjunkturavmattningen förstärks. En del av lösningen handlar om att i högre utsträckning styra de reguljära utbildningssatsningarna mot bristyrken. För att åstadkomma det föreslog vi socialdemokrater redan i våras att en kompetenskommission skulle inrättas. Situationen på arbetsmarknaden har förändrats men behoven kvarstår. Genom en kompetenskommission kan behoven styras bättre så att de som riskerar att förlora jobbet lättare kan få utbildning inom bristyrken, vilket betydligt ökar möjligheterna att få jobb. I kontakt med branschföreträdare ska kompetenskommissionen snabbt kartlägga nuvarande och förväntad bristkompetens såväl nationellt som för varje län och region. Därefter ska den ha mandat att köpa yrkesutbildningar från kommuner, högskolor, privata utbildningsföretag och andra utbildningsan-

Fel! Okänt namn på

ordnare. Utbildningarna ska vara yrkesinriktade och ha en nära koppling till arbetslivet. De ska omfatta såväl gymnasial och eftergymnasial nivå som högskolenivå. Kommissionen bör vidare pröva möjligheten till en snabb utbyggnad av den kvalificerade yrkesutbildningen och andra kortare yrkesinriktade utbildningar på eftergymnasial nivå som är nära kopplade till arbetslivet.

Stora behov av utbildning och kompetensutveckling

Att snabbt kunna ställa om sin produktion, att ha förmåga att förnya sig och utveckla sin kunskap är idag en av de viktigaste vägarna till framgång för både länder, företag och för enskilda individer. Länder som Kina, Indien och Ryssland satsar numera stora belopp på kunskapsutveckling. De länder som har förmåga att använda sig av utbildningens strategiska roll kommer att tillhöra globaliseringens vinnare.

Det moderna arbetslivets krav på kunskap och omställningsförmåga är direkt kopplat till arbetsgivarnas och löntagarnas förmåga att snabbt kunna ställa om produktionen. Det behövs nya och kraftfulla verktyg som kan bidra till en effektivare omställning så att arbetstagarna kan utvecklas genom att kanske byta arbetsuppgifter eller att yrkesväxla. Strukturomvandling är i sig inget nytt, men har ökat genom den ökade globaliseringen. Globaliseringen är i grund och botten en källa till ökat välstånd. Men den ställer också arbetslivet inför stora utmaningar. Tidigare drabbades främst anställda inom industrin av nedläggningar. Nu utsätts också andra branscher och sektorer, till exempel tjänstesektorn, för ett högre konkurrenstryck. En hårdare konkurrens berör fler grupper på arbetsmarknaden.

Om Sverige ska fortsätta att hävda sig väl i konkurrensen krävs investeringar. Det stora flertalet av dem som jobbar måste bygga på sina kunskaper för att långsiktigt kunna behålla jobbet, för att kunna byta jobb eller yrke, för att vara attraktiva på arbetsmarknaden under ett helt arbetsliv.

Vi vet att allt fler kommer att behöva byta jobb. Oavsett om det sker frivilligt eller inte sätts den enskildes kunskaper och yrkeserfarenheter på prov i hård konkurrens med andra. Utbildning är en färskvara med allt kortare bästföredatum. Tio procent av alla jobb byts ut på ett år mot jobb som kräver mer utbildning. Sverige står alltså inför en stor utmaning.

Vi vet också att många vill byta jobb eller flytta till annan ort med större jobbutfästelse, men de känner sig förhindrade att ta steget. Hundratusentals personer blir så kvar i sina gamla anställningar och bidrar på så sätt till inlåsnings effekter på arbetsmarknaden. Inlåsnings effekten bidrar i sin tur till bristande förnyelse, sektorsuppdelning, växande otrivsel och ohälsa, hög sjukfrånvaro och i värsta fall ökad arbetslöshet.

Vi vill stärka Sveriges konkurrenskraft. En kompetensförsäkring är därför nästa stora framtidsreform. Den ska ge individen ekonomiska möjligheter att vidareutbilda sig och stärka sin ställning på arbetsmarknaden och gå vidare i arbetslivet innan man förlorar jobbet eller drabbas av ohälsa. Samhället ska inte utbilda inne på företagen men stötta de behov av vidareutbildning som finns hos den enskilde löntagaren och på arbetsmarknaden i stort. Genom att ge människor möjlighet att vidareutbilda sig eller yrkesväxla ska försäkringen

förebygga arbetslöshet och stärka arbetslinjen. Individerna saknar oftare möjligheten än viljan, som med många andra saker i samhället som alla behöver men som blir för kostsamt om vi ska stå för det var och en för sig. Därför behöver vi hitta en ny gemensam lösning som skapar möjligheter för både enskilda och för samhället som helhet. Vi vill pröva en försäkringslösning som staten och arbetsmarknadens parter står för gemensamt. Försäkringens primära syfte är att förebygga arbetslöshet samt motverka och förhindra inlåsnings genom att höja individens anställningsbarhet. På så sätt bidrar den till Sveriges fortsatta utveckling som kunskapsnation och stärker arbetslinjen. Fördelen med en försäkringslösning jämfört med individuellt sparande är att alla omfattas av möjligheten den dag behovet uppstår, samtidigt som utvecklingsinsatserna kan koncentreras till dem som faktiskt behöver dem.

En viktig utgångspunkt är att försäkringen inte ska ersätta arbetsgivarnas ansvar för kontinuerlig personalutbildning eller kompetensutveckling. Det är också viktigt att säkerställa att avtalen inte utformas så att de skapar inlåsnings av arbetskraft i vissa branscher eller företag.

För oss socialdemokrater är det viktigt att möjligheten till vidareutbildning i arbetslivet inte reduceras till en privatekonomisk fråga. Investeringar i vidareutbildning är av intresse för individen men också för företagen och för hela samhället. Investeringar i kunskap bidrar till att öka människors attraktionskraft på arbetsmarknaden och bidrar även till att företagen kan ställa om till ny produktion. Därmed stärker den även företagens konkurrenskraft och på sikt höjs hela arbetskraftens kunskapsnivå. En ny kunskapsatsning handlar om Sveriges förmåga och möjligheter att utvecklas som nation. En sådan uppgift eller utmaning varken kan eller bör reduceras till ett ansvar hos enskilda individer och deras möjligheter att själva bekosta sin vidareutbildning.

Därför vill vi hitta en generell försäkringslösning som både ger individen stor möjlighet att själv avgöra om och vilken utbildning hon ska gå men där det också finns möjlighet att genom utbildning söka sig vidare i arbetslivet i samverkan med arbetsgivaren och med samhället i övrigt.

Av en generell lösning följer att alla yrkesverksamma medverkar till försäkringens finansiering och omfattas av dess förmåner. Vi tänker oss följande modell:

- ? Försäkringen bör vara generell i den meningen att den omfattar alla löntagare. Den ägs av staten men utformas så att den ger parterna starka motiv att medverka i satsningen.
- ? Försäkringen ska bygga på arbetslinjen – att individen själv tjänar ihop poäng genom arbete som efter en viss intjänandetid ger rätt till ersättning under en viss tid för ledighet för studier. Genom ett sådant intjänandesystem stärks individens möjligheter att avgöra när och till vad hon eller han vill använda försäkringen.
- ? Försäkringen bör utformas i tre steg. Steg ett ger individen rätt att helt själv avgöra vad försäkringen ska användas till. I det andra och tredje steget, som ger en högre ersättningsnivå, förutsätts att individen väljer utbildning i enlighet med de behov som parterna och/eller samhället bedömt som angelägna inom ett visst område. Även den som närmar sig

Fel! Okänt namn på

pension bör ha möjlighet att utnyttja försäkringen till utbildning för att kunna stanna kvar lite längre i arbetslivet.

De tre stegen i modellen är av avgörande betydelse för försäkringsmässigheten i modellen. Genom att införa de tre stegen säkras både nyttan för individen, arbetsmarknadens parter och samhället.

Steg 1 bygger helt och fullt på individens önskemål om utbildning. Enskilda anställda som har kvalificerat sig för ersättning genom eget arbete får i detta steg, helt utifrån sina egna behov, möjligheter att använda försäkringen för kompetensutveckling. Basnivån utformas så att individen ges stora möjligheter att fritt välja utbildningsinsats. Ett grundläggande krav bör vara att individen kan visa att utbildningen ökar den egna anställningsbarheten och att genomförandet sker via en etablerad utbildningsanordnare.

Steg 2 syftar till att parterna, det vill säga fack och arbetsgivare på bransch- eller sektorsnivå stimulerar anställda till att vidareutbilda sig så att det främjar behovet av viss kompetens inom verksamhetsområdet. Den som har tjänat in sina utvecklingspoäng och som gör upp med sin arbetsgivare om en vidareutbildning som parterna inom området är överens om är angelägen för verksamheten får en högre ekonomisk ersättning än på basnivån.

Steg 3 går staten in med extra resurser för att stimulera individer att bygga på sin kompetens inom särskilt utpekade branscher, sektorer eller regioner där det finns brister i arbetsutbudet. Det kan handla om lågproduktiva och eftersatta delar av produktionen, men också nya områden där det saknas utbildad arbetskraft kan komma i fråga. Statens intresse av att vidareutveckla Sverige som kunskapsnation kan motivera särskilt riktade satsningar inom yrkesområden och branscher eller sektorer som har förhållandevis stora behov av att de anställda kan få kompetensutveckling.

Bättre trygghet ger fler jobb – bygg vidare på omställningsavtalen

När människor riskerar uppsägning på grund av att arbetstillfällena försvinner är det viktigt med tidiga insatser för att man ska kunna gå vidare till nya jobb eller utbildning innan arbetslöshet är ett faktum.

På större delen av arbetsmarknaden gäller avtal med särskilda trygghetsförsäkringar för att underlätta omställning vid uppsägning. Omställningsavtalen är kollektivavtal med syftet att ge arbetstagare som är uppsagda på grund av arbetsbrist stöd vid omställning till ny försörjning. Avtalen kan också ge ekonomisk ersättning till den uppsagde. Cirka två miljoner svenska arbetstagare omfattas av ett omställningsavtal. Omställningsavtalen är tecknade mellan ett eller flera fackförbund och en eller flera arbetsgivarorganisationer. Verksamheten administreras av kollektivavtalsstiftelser. Omställningsavtalen ligger till grund för det arbete trygghetsråden utför. Kommun- och landstingsanställda saknar omställningsavtal.

Trygghetsråden har två huvudsakliga uppgifter: personlig rådgivning och utbildning (omställning) samt ekonomiska bidrag. Stödet börjar vanligen då den uppsagde finns kvar på sin arbetsplats. Det betyder att trygghetsråden börjar arbeta med de uppsagda innan de blir arbetslösa och anmäler sig på

Fel! Okänt namn på

arbetsförmedlingen. Verksamheten ska vara ett komplement till den ordinarie arbetsmarknadspolitiken. För att få hjälp ska individen vara uppsagd på grund av arbetsbrist.

På den statliga sidan har ett trygghetsavtal funnits en längre tid. Även tjänstemännen på den privata sidan inom LO-kollektivet omfattas av trygghetsavtal. Totalt finns sju omställningsavtal. Från och med den 1 januari 2008 började ett omställningsavtal gälla för de anställda i Svenska kyrkan. Offentliganställda inom den primär- och landstingskommunala sektorn omfattas däremot inte av omställningsavtal.⁶

Trygghetsråden i storleksordning, startår inom parantes

Trygghetsråd	Avtalsparter	Ungefärligt antal anställda 2004
Trygghetsfonden TSL (2004)	Svenskt Näringsliv, LO	950 000
TRR Trygghetsrådet (1974)	Svenskt Näringsliv, PTK	700 000
Trygghetsstiftelsen (1990)	Arbetsgivarverket OFR/S, SACO-S och SEKO	245 000
Trygghetsfonden BAO-Finansförbundet (1992)	Bankinstitutens arbetsgivarorganisation, Finansförbundet	45 000
KFS-företagens Trygghetsfond (1994)	Kommunal, HTF, Vårdförbundet, SEKO, Lärarförbundet, SKTF, CF/CR, SALF	30 000
Trygghetsrådet TRS (1972)	Arbetsgivaralliansen, Teaterns riksförbund, PTK	20 000
Trygghetsrådet Fastigo (1974)	Fastigo, Sif, Ledarna, CF, Sveriges arkitekter och SKTF	9 000
Totalt		2 033 500

Trygghetsfonderna är framgångsrika med att hjälpa individer till nya arbeten. Flera studier visar att arbetssökande som får stöd av trygghetsfonder snabbare får arbete. Ett viktigt skäl är att representanter från fonderna tar kontakt med den enskilde långt innan uppsägningen är ett faktum. Andra framgångsfaktorer är personliga kontakter mellan den enskilde och rådgivaren samt det individinriktade arbetssättet.⁷

Omställningsförsäkringarna leder sannolikt till minskad arbetslöshet genom att insatser sker tidigt, vilket ger stora samhällsekonomiska vinster. För att vinsterna ska bli så stora som möjligt krävs en fördjupad samverkan med arbetsmarknadspolitiken. Arbetsförmedlingen bör finnas med redan när individens behov och stöd kartläggs inom ramen för omställningsavtalet för att undvika att den som blir arbetslös får gå igenom samma process en gång till – och i sämsta fall med någon som gör andra bedömningar.

Vi socialdemokrater är beredda att pröva om en stimulans från samhällets sida kan utveckla modellerna för omställningsavtal. Syftet bör vara att ytterli-

⁶ Riksdagens utredningstjänst, Omställningsavtal 2008-06-18, dnr 2008:956.

⁷ SOU 2002:59 Omställningsavtal

Fel! Okänt namn på

gare stärka stöd och rådgivning vid strukturomvandling för att minska risken för arbetslöshet.

Bygg broar tillbaka till arbete – yrkesutbildning för arbetslösa

Arbetsmarknadsutbildning är ett av de viktigaste verktygen för yrkesmässig rörlighet och för att motverka flaskhalsar på arbetsmarknaden. För att arbetsmarknadsutbildning ska ha en god effekt ska den vara efterfrågestyrd, ha en klar yrkesinriktning och utgå från de krav som arbetsgivaren ställer på kompetens. Vid större strukturkriser är arbetsmarknadsutbildning ett viktigt stöd för att människor ska kunna gå vidare mot nya jobb. Den bidrar därmed till att främja omvandlingen av svensk ekonomi och bidrar till tillväxt och utveckling.

En utredning från Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) visar att den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen ger goda resultat.⁸ Det gäller i stort sett oavsett vilken grupp av deltagare eller typ av utbildning man tittar på, även om lågutbildade och personer som är födda utanför Norden får en större utväxling av utbildningarna än andra. Utbildningarna håller överlag en hög kvalitet och ger människor yrkeskompetens som är efterfrågad av företag på den lokala arbetsmarknaden.

En effektiv arbetsmarknadsutbildning tar både hänsyn till arbetsgivarnas krav på kompetent arbetskraft och de arbetssökandes förutsättningar för att tillgodogöra sig utbildningen. Det är en stor fördel om planering och genomförande av sådan utbildning kan ske i samverkan med arbetsmarknadens parter som väl känner till vilka behov av arbetskraft som finns i olika sektorer och branscher. Ett exempel på en fungerande samverkan mellan Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadens parter är branschråden vars verksamhet omfattar rekryteringsforum och yrkesträffar⁹. Ett syfte är här att åstadkomma en starkare koppling mellan arbetsgivarens behov och arbetsmarknadsutbildningen. Praktik ute på arbetsplatser som en del av utbildningen är effektivt och bör utvecklas.

För långtidsarbetslösa och grupper med svag ställning på arbetsmarknaden kan en kompetenshöjande insats vara nödvändig för att dessa ska få jobb, givet att den riktas mot yrken med konstaterad efterfrågan på arbetskraft.

Under 2007 var arbetsmarknadsutbildning den aktiva insats som gav bäst resultat i form av arbete. Av dem som deltagit i arbetsmarknadsutbildning hade 74 procent jobb 90 dagar efter avslutad utbildning. Trots det har antalet platser inom arbetsmarknadsutbildningen minskat med över 70 procent sedan regeringen tillträdde¹⁰.

Under 2007 deltog 7 700 personer i arbetsmarknadsutbildning i genomsnitt per månad. Det är drygt 3 000 färre än 2006.¹¹ Enligt Arbetsförmedlingen är det den lägsta nivån sedan 1970.¹² I ett läge när varslen duggar tätt och arbets-

⁸ IFAU:s rapport 2008:1

⁹ SOU 2007:18 Arbetsmarknadsutbildning för bristyrken och insatser för arbetslösa ungdomar.

¹⁰ Arbetsförmedlingens statistikdatabas.

¹¹ Arbetsförmedlingens statistikdatabas.

¹² Arbetsförmedlingen, Arbetsmarknadsrapport 2008:1.

lösheten ökar behövs möjligheter till vidareutbildning. Vi föreslår 9 000 nya platser i yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning 2009 och 10 000 platser 2010 och 2011.

Det är viktigt att arbetsmarknadsutbildningen styrs av hela arbetsmarknadens behov – och inte bara av den traditionella tillverkningsindustrin och gemensam sektor. Tjänstemän och akademiker utgör en växande andel av arbetskraften. Vi vill att också dessa grupper ska kunna ta del av arbetsmarknadsutbildning. Det kan även vara motiverat att erbjuda påbyggnadsutbildning till personer som passerat åldergränsen för studiemedel eller som redan använt studiemedlen fullt ut. Det finns en rad olika aktörer som erbjuder liknande utbildningar till samma målgrupp som Arbetsförmedlingen: komvux, kvalificerad yrkesutbildning, folkhögskolor och högskolor. Det kan finnas många fördelar och effektivitetsvinster att vinna genom att öka samverkan mellan Arbetsförmedlingen och dessa aktörer.

Könsfördelningen i arbetsmarknadsutbildningen är mycket skev. Under år 2000 uppgick i genomsnitt andelen män som påbörjade en arbetsmarknadsutbildning till 53 procent medan andelen kvinnor uppgick till 47 procent. År 2007 uppgick motsvarande andelar till 66 procent män och 34 procent kvinnor. Hur utvecklingen varit under den efterfrågade perioden framgår av tabell 1.¹³

Tabell 1. Andelen nya deltagare i arbetsmarknadsutbildning

	Män	Kvinnor
2000	53 %	47 %
2001	59 %	41 %
2002	60 %	40 %
2003	59 %	41 %
2004	64 %	36 %
2005	62 %	38 %
2006	63 %	37 %
2007	66 %	34 %

Könsfördelningen inom arbetsmarknadsutbildningen avspeglar mäns och kvinnors traditionella yrkes- och utbildningsval. Män dominerar inom utbildningsinriktningar som bygg/anläggning, tillverkning/hantverk och transport. Även inom datateknik, teknik/naturvetenskap och maskinoperatörsarbete är män överrepresenterade i förhållande till kvinnor. Kvinnor, å andra sidan, dominerar inom utbildningar för vård/omsorg, kundservice, ekonomi/samhällsvetenskap och kultur och medier. Förändringar över tiden är förhållande små. Vi menar att det behövs åtgärder för att på olika sätt bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden.¹⁴

¹³ PM Riksdagens utredningstjänst, Könsbalansen i arbetsmarknadsutbildningen, dnr 2008:547

¹⁴ PM Riksdagens utredningstjänst, Könsbalansen i arbetsmarknadsutbildningen, dnr 2008:547

Fel! Okänt namn nå

En modern kompetensförmedling för alla

Arbetsförmedlingens främsta uppgift är att sammanföra dem som söker jobb med arbetsgivare som söker arbetskraft. Arbetsgivare och arbetssökande ska snabbt och effektivt hitta varandra genom att anlita Arbetsförmedlingens tjänster. Arbetsförmedlingen ska också kontrollera att de som söker arbetslöshetsersättning står till arbetsmarknadens förfogande.

Arbetslöshet drabbar inte längre enbart vissa grupper, alla kan bli arbetslösa någon eller flera gånger under sitt yrkesliv och behöva stöd från Arbetsförmedlingen. Andelen arbetssökande med eftergymnasial utbildning har ökat. Det ställer krav på att arbetsförmedlaren skaffar sig kunskaper om fler nya branscher och yrken. Behovet av stöd ser givetvis olika ut från individ till individ. Arbetssökande ställer olika och höga krav på service och ett professionellt bemötande. Det ställer Arbetsförmedlingen inför nya utmaningar som i sin tur kräver nya arbetssätt. Vi vill utveckla den traditionella Arbetsförmedlingen genom att bygga om delar av den till en kompetensförmedling. Förutom att matcha arbetssökande till lediga jobb ska Kompetensförmedlingen erbjuda matchning med ny kunskap. Kompetensförmedlingen ska utnyttja den mångfald av utbildningsmöjligheter som finns i samhället – hos institut, företag, yrkesutbildare, vuxenutbildning, högskolor, folkhögskolor – för att matcha investeringar i människors kompetens med behoven på arbetsmarknaden. Det ska handla om kvalificerad vägledning och förmedling med gedigna kunskaper om arbetsmarknaden i närområdet och olika utbildningsvägar. Det ska handla om att erbjuda bra utbildningar som stärker människors ställning på arbetsmarknaden, till exempel för dem som behöver förbättra sin kompetens för att förebygga framtida arbetslöshet. För den som blivit sjuk och behöver byta yrkesbana och växla kompetens. För den som behöver fräscha upp sin utbildning för att kunna gå vidare från ett jobb man haft i många år och ledsnat på. För den som vill byta jobb eller yrkesbana och behöver råd och vägledning. För den som behöver vässa kompetensen och satsa på nästa steg i karriären. För företagare som behöver vidareutveckla sig. För den som är på jakt efter ett jobb. En viktig del i Kompetensförmedlingens uppdrag ska vara att arbeta med ombytessökande.

Privata komplement till Arbetsförmedlingen

Under 2007 anmäldes sammanlagt 828 800 lediga platser till Arbetsförmedlingen. Det är en ökning med närmare 36 procent jämfört med året innan.¹⁵ En stor andel av alla lediga jobb förmedlas genom andra kanaler.

¹⁵ Arbetsförmedlingen, Resultat 2007.

Fel! Okänt namn på

Privata aktörer, bland annat bemanningsföretag som utför coachnings- och matchningsinsatser, utgör ett växande komplement till den offentliga Arbetsförmedlingen och en anpassning till dagens behov.¹⁶ Vi ser inte att det här råder någon motsättning, tvärtom kan privata alternativ bidra till ett bredare utbud av förmedlingstjänster. Här finns också utrymme för konstruktiv samverkan mellan Arbetsförmedlingen och privata alternativ. Bemanningsföretagen har utvecklats i snabb takt. Enligt uppgifter från branschens arbetsgivarorganisation finns idag drygt 500 bemanningsföretag med fler än tio anställda. Knappt en procent av arbetskraften är idag sysselsatt inom bemanningsbranschen.¹⁷ Av dem som arbetar i branschen är majoriteten kvinnor. En förklaring tros vara att de största tjänsteområdena framför allt sysselsätter kvinnor, till exempel administrativ personal, telefonister, receptionister och personal inom detaljhandeln. Under senare år har uthyrning till tjänster som montörer, lagerarbetare och tekniker/ingenjörer ökat, vilket leder till att andelen män i branschen ökar.¹⁸

Ett antal Saco-förbund startade 2006 ett pilotprojekt tillsammans med Salus Ansvar och Manpower kring förmedlingsverksamhet. Den som är medlem i facket kan få coaching och hjälp att hitta ett jobb. År 2007 anmälde sig 3 300 personer till Akademikerförmedlingen. I år beräknas 6 000 personer söka stöd. De flesta är över 45 år och har jobb, cirka 20 procent står utanför arbetsmarknaden. Men det finns också problematiska sidor av bemanningsföretagen som behöver uppmärksammas.

För anställda i kundföretaget kan det finnas farhågor för att arbetsgivaren kringgår anställningsskyddet och då särskilt företrädesrätten genom att hyra in personal från bemanningsföretag. En situation som lett till mycket diskussion är om en arbetsgivare säger upp arbetstagare på grund av arbetsbrist och därefter hyr in personal från ett bemanningsföretag.

Det finns regler för att kontrollera att inhyrning av arbetskraft inte strider mot lag eller kollektivavtal. Rättstillämpningen får utvisa om det finns behov av att skärpa företrädesrätten eller andra regler. Lagen om anställningsskydd är ett av de viktigaste fundamenten för att skapa en trygg och fungerande arbetsmarknad. Lagen är så utformad att den både ger utrymme för arbetsgivares behov av flexibla lösningar och arbetstagarnas rättmätiga behov av trygghet. Medbestämmandelagen tillhandahåller verktyg för att säkerställa detta. Om det skulle visa sig att lagstiftningen inte fungerar eller är otillräcklig, är vi beredda att se över förutsättningarna för att komma till rätta med sådana brister.

¹⁶ År 1992 trädde lagen (1991:746) om privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft i kraft, vilket innebar att det blev tillåtet med förmedling av chefstjänster under vissa villkor samt uthyrning av arbetskraft med vissa inskränkningar. Den 1 juli 1993 ersattes den av lagen (1993:440) om privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft (arbetsförmedlingslagen).

¹⁷ Bemanningsföretagens statistik 2006.

¹⁸ Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) 2004, Hur fungerar bemanningsbranschen?

Fel! Okänt namn

Trygghet och utveckling – en arbetslöshetsförsäkring värd namnet

Den globala ekonomin ökar på ett dramatiskt sätt behovet av omställningstrygghet i arbetslivet. Med starka och trygga försäkringar och avtal ökar viljan att vara flexibel och gå omvärldens krav på omställning och förnyelse till mötes. Med svaga trygghetssystem blir människor rädda för förändring och utvecklingskraften i ekonomin bromsas upp. En stark arbetslöshetsförsäkring som ger fler inkomstrygghet vid ofrivillig arbetslöshet blir allt viktigare för Sveriges omställningsförmåga. En svag a-kassa ger inga fler jobb – bara ökad otrygghet och fastlåsta positioner. Sverige ska ligga i topp när det gäller kunskap, kompetens och produktivitet för att klara en väl utbyggd välfärd och höga löner i den öppna globaliserade ekonomin. Att vi i Sverige har en rimligt avvägd trygghet vid arbetslöshet är en förutsättning för vår öppenhet för den snabba omvandling på arbetsmarknaden som globaliseringen medför. Det är också en förutsättning för de kollektivavtal som bär upp hela den svenska modellen. Ett försämrat skydd vid omställning är inte bara ett hot mot individen, utan också mot Sveriges förutsättningar för tillväxt.

Regeringen har under sina första två år vid regeringsmakten förstört arbetslöshetsförsäkringen. Den har blivit både dyrare och sämre – och en halv miljon löntagare har som resultat av detta lämnat försäkringen. De står nu utan trygghet när Sverige är på väg in i en lågkonjunktur. I budgetpropositionen gör regeringen ett krampaktigt försök att vända utvecklingen och föreslår en sjättedels återställare av avgifterna (som inte ens de löntagare som har fått de största avgiftshöjningarna får del av) och några förändringar i medlems- och tillträdesvillkoren i försäkringen.

Vi socialdemokrater menar att det mest effektiva sättet att öka tryggheten för löntagarna är att radikalt förbättra arbetslöshetsförsäkringen genom att sänka avgifterna och att höja ersättningen. Därför föreslår vi att avgifterna sänks kraftigt genom en skattereduktion för a-kasseavgifterna på upp till 75 procent. Dessutom föreslår vi att ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen höjs till 80 procent under hela ersättningsperioden och att taket höjs till 950 kronor 2009, 970 kronor 2010 och 990 kronor 2011. Alla tak trappas av efter 100 dagar med 100 kronor. Vi föreslår också att antalet karensdagar i försäkringen kortas med två dagar (från sju till fem).

När det gäller regeringens förslag till förändringar i reglerna för vilka som får bli medlemmar i arbetslöshetsförsäkringen välkomnar vi att tillträdesvillkoret tas bort – så att alla får möjlighet att bli medlemmar i a-kassan redan från första dagens arbete. När det gäller de övriga förändringarna menar vi att det är principiellt tvivelaktigt att under en begränsad period förändra villkoren för att kvalificera sig för försäkringen. Vi vill att arbetslöshetsförsäkringen ska vara en robust försäkring där villkoren inte görs om från en dag till en annan. Det hade varit betydligt bättre om regeringen inte först hade försämrat försäkringen och sedan tvingas till dessa reträtter. Med tanke på det nuvarande läget lägger vi inte något alternativt förslag i denna del. Däremot utreder vi utformningen av den framtida arbetslöshetsförsäkringen, vilket även innebär en översyn av villkoren kring försäkringen.

Investera i ett jämställt arbetsliv

Kvinnor och män ska ha samma rättigheter och skyldigheter inom alla områden i livet, samma möjlighet att kunna leva ett självständigt ekonomiskt liv, vilket förutsätter en inkomst som det går att leva livet ut på. Kvinnor och män ska ha jämlika förutsättningar i arbetslivet oavsett vilken arbetsmarknad de finns på. Detta kräver en uppvärdering av kvinnors självklara rätt till trygga heltidsjobb. Det kräver en god arbetsmiljö som gör det möjligt att jobba fram till pensionen och en lön som det går att leva på.

Nästan lika många kvinnor som män yrkesarbetar i Sverige. Men trots att Sverige räknas som ett av världens mest jämställda länder värderas kvinnors arbete lägre än männens. Kvinnors löner är generellt lägre trots att de har lika lång eller längre utbildning än männen. De yrken och branscher som har högst andel kvinnor betalar lägre löner än de som domineras av män. Inte sällan används kvinnor och ungdomar som flexibilitetsbuffertar på arbetsplatser och anlitas vid behov och vid arbetstoppar.

Barnomsorg på obekvämt arbetstid

Barnomsorg är en förutsättning för yrkesarbetande föräldrar. Familjepolitiken syftar till att stödja föräldrar och familjer i olika sammanhang och konstellationer. Eftersom alla familjer inte består av två föräldrar som arbetar dagtid på vardagar är det viktigt att kommunerna ger möjlighet till en trygg och fungerande omsorg, även om föräldrarnas arbetstider är förlagda till sena kvällar, helger eller nätter. Ett allt mer föränderligt arbetsliv måste möta de behov som föräldrar har för att få ihop vardagen med arbete och barn. Vi vill därför se över möjligheterna att öka tillgången på barnomsorg på kvällar, helger och nätter.

Fler heltidsjobb också för kvinnor

Många människor jobbar mindre än vad de skulle vilja. Av alla sysselsatta arbetar var fjärde person deltid – vissa för att de inte vill jobba mer, andra för att de inte får. Enligt Arbetsförmedlingen var 41 000 personer deltidsarbetslösa i juli. Tre fjärdedelar är kvinnor. Samtidigt behöver vi få fler arbetade timmar om vi ska klara välfärden i framtiden. Att pressa tillbaka deltidsarbetslösheten är således bra för alla kvinnor och män som vill jobba mer – och för den framtida tillväxten och välfärden.

De borgerliga partierna gick till val med budskapet att det ska löna sig att arbeta. I förra höstens budgetproposition försämrade de dock kraftigt villkoren för de deltidsarbetslösa – utan att införa åtgärder för att se till att deltidsarbetande blev heltidsarbetande. Effekten har blivit att många deltidsarbetande har fått rådet att säga upp sig, annars åker de ut ur arbetslöshetsförsäkringen. Det är ingen arbetslinje, det är en bidragslinje. För att se till att alla som vill får möjlighet att arbeta heltid måste utbudet av heltidsanställningar öka. Just nu förbereder sig arbetsmarknadens parter för att förhandla fram ett nytt huvudavtal för arbetsmarknaden. En av frågorna vid dessa diskussioner är rätten till heltid.

Fel! Okänt namn på

För att se till att alla som vill får möjlighet att arbeta heltid måste utbudet av heltidsanställningar öka. Vi socialdemokrater vill att heltid ska vara en rättighet och deltid en möjlighet. Vi menar att i första hand bör de negativa konsekvenser som uppkommer av deltidarbete lösas inom ramen för partsbaserade förhandlingar och kollektivavtal. Parterna bör ges största möjliga utrymme att genom förhandlingar lösa de problem som finns. En viktig del i arbetet för att åstadkomma en attitydförändring är att lyfta fram goda exempel och skapa förutsättningar för hur vi på bästa sätt kan bryta de strukturer som idag motverkar heltidsarbete. Ett antal socialdemokratiska kommuner och landsting har beslutat att föreslå att kollektivavtal tecknas enligt principen heltid en rättighet – deltid en möjlighet. Hofors och Nynäshamn är två exempel på hur man kan tillämpa en modell som bygger på kollektivavtal och där parterna är överens om att alla nyanställningar och återbesättningar av tjänster som är tillsvidare ska vara på heltid. Sådana avtal kan tjäna som förebilder för större delen av arbetsmarknaden. Vi ser att det finns goda förutsättningar och många fördelar med att lösa frågan avtalsvägen. Om det skulle visa sig att detta inte är tillräckligt är vi beredda att gå vidare och föreslå en lagstiftad rätt till heltid. En möjlighet kan här vara att ge incitament på arbetsplatsnivå för att pröva om det går att erbjuda fler heltidsanställningar genom regler om information, samråd och förhandlingar. En tänkbar lösning kan vara att arbetsgivaren motiverar beslut om anställning på deltid för facket. En sådan informationsplikt skulle kunna kompletteras med en möjlighet för den fackliga organisationen att lämna veto om arbetsgivaren inte kan lämna sakliga motiv till sitt beslut.

Utveckla och stärk kvinnors arbetsmiljö

Nästan var tionde av alla allvarliga arbetsolycksfall hör ihop med hot och våld. Förutom poliser och anställda inom kriminalvården drabbas även lärare, vårdpersonal och personal inom socialtjänsten. Kvinnor drabbas i något högre utsträckning än män av hot, våld och rån. Det är den näst vanligaste skadeorsaken för kvinnor.¹⁹

Fler kvinnor än män anser att de utsätts för psykisk press av allt för hög arbetsbelastning. Dessutom tycker de sig ha mindre inflytande över sina arbetsuppgifter och får inte samma möjligheter till vidareutbildning eller karriärutveckling som männen. Kvinnor är sjukskrivna i högre utsträckning än män. Besvär i axlar, armar och händer samt stressrelaterade besvär drabbar oftare kvinnor, en konsekvens av enformiga arbeten och hög arbetsbelastning. Vi vill göra en särskild investering i kvinnors arbetsmiljö – med fokus på att upptäcka och åtgärda brister i utsatt ensamarbete och satsar därför 25 miljoner kronor.

Vi vill också göra en särskild satsning på ett 2-årigt forsknings- och utvecklingsprogram om kvinnors arbetsmiljö på totalt 20 miljoner kronor. Programmet ska genomföras i samverkan med arbetsmarknadens parter och in-

¹⁹ Arbetsmiljöverkets rapport Gender issues in safety and health at work.

riktas på de mest skadedrabbade branscherna och yrkesgrupperna. Målet ska vara att finna metoder för att minska antalet arbetsskador med långvarig sjukfrånvaro för kvinnor samt föreslå lösningar på arbetsmiljöproblem och att bidra till kunskapsutveckling inom området kvinnors arbetsmiljö.

Fler fasta jobb – inte färre

Vårt mål är att arbetsutbudet ska öka och att fler ska ha en fast anknytning till arbetslivet. För att framtidens välfärd ska kunna garanteras är det viktigt att alla ges möjlighet att arbeta. För att det ska ske under rimliga villkor krävs att arbetsförhållanden och anställningsvillkor är sådana att de som arbetar har en fast anknytning till arbetslivet och en trygghet som gör att de vågar bilda familj eller låna pengar till en bostad.

Andelen tidsbegränsade anställningar har ökat under de senaste 15 åren i alla åldersgrupper men är mest dramatisk bland kvinnor och yngre. En tillfällig anställning kan vara ett sätt att etablera sig i arbetslivet, men det är när olika korta anställningar staplas på varandra under lång tid högt upp i åldrarna som de blir ett reellt problem. I tidsbegränsade anställningar är i regel tillgången till utbildning, utveckling och lärande liksom inflytande sämre än i fasta anställningar. Korta tidsbegränsade anställningar innebär mer ensidiga och monotona arbetsuppgifter, vilket kan påverka hälsan negativt.

Vi menar att huvudregeln på svensk arbetsmarknad ska vara tillsvidareanställningar på heltid. Behoven och önskemålen skiljer sig mellan olika branscher och sektorer och även mellan olika individer.

En förändring i lagen om anställningsskydd som infördes av regeringen den 1 juli 2007 innebär att det inte längre krävs att arbetsgivaren motiverar varför en anställning ska vara tidsbegränsad. Istället infördes en ny anställningsform, tidsbegränsad anställning, som bland annat möjliggör tidsbegränsade anställningar på upp till två år under en femårsperiod. Sammantaget innebär förändringarna att möjligheten för arbetsgivare att hålla personer i korta anställningar har ökat samtidigt som individens anställningsskydd har urvattnats.

Lagen om anställningsskydd tillsammans med kollektivavtal spelar en viktig roll för att skapa balans mellan arbetsgivare och arbetstagare. Den svenska arbetsrätten är generellt utformad och lagstiftningen kan i allmänhet frångås genom kollektivavtal som möjliggör anpassning till specifika förhållanden i en bransch.

Regeringen ökar otryggheten för de grupper som redan idag har de sämsta anställningsförhållandena. Då det fortfarande är kvinnor i högre utsträckning än män som har otrygga anställningar riskerar detta att ytterligare öka på orättvisorna utifrån kön. Vi vill att så många som möjligt ska omfattas av ett starkt anställningsskydd. Det behövs en begränsningsregel för antalet på varandra följande visstidsanställningar hos samma arbetsgivare. Den tidigare socialdemokratiska regeringen har presenterat en rad förslag som syftar till att

Fel! Okänt namn på

stärka anställningstryggheten för visstidsanställda samtidigt som reglerna förenklades.²⁰

Vi är också kritiska till de förändringar som regeringen genomfört och som innebär att företrädesrätten till återanställning nu börjar tjänas in först vid tolv istället för vid sex månader och att arbetsgivaren inte längre är skyldig att lämna information om lediga arbeten till föräldralediga med visstidsanställning.²¹ Det sistnämnda innebär ett missgynnande av föräldralediga arbetstagare, vilket går stick i stäv med det skydd mot diskriminering av föräldralediga som den socialdemokratiska regeringen införde.²²

Fler kvinnor som företagare

För att ta tillvara på den potential till nya och växande företag som finns bland kvinnor krävs ett brett arbete för att garantera att alla behandlas lika och erbjuds ett likvärdigt stöd i samband med till exempel start av företag eller vid expansion. Detta måste genomsyra alla berörda myndigheters arbete och kvinnor måste i större utsträckning inkluderas i de allmänna satsningarna för att en tydlig förbättring ska kunna åstadkommas. Denna ambition måste också klart framgå i regeringens instruktioner till berörda statliga myndigheter. För att minimera risken för att banker och kreditinstitut ska agera på ett sätt som diskriminerar kvinnligt företagande ser vi gärna att Diskrimineringsombudsmannen tar initiativ till att genomlysna de privata finansierarna ur ett jämställdhetsperspektiv.

Att kunna leva på sin lön – jämställda löner

Trots många år av arbete för att kvinnor och män ska ha lika mycket i lön för likvärdigt arbete är löneskillnaderna fortfarande stora. Vi vill därför initiera en bred utbildning av fackliga företrädare och arbetsgivare runt om på landets arbetsplatser i frågor kring könsdiskriminering och vikten av en jämställd arbetsplats och avsätter 10 miljoner kronor för detta 2009. Därutöver vill vi avsätta ytterligare 10 miljoner kronor till den nya Ombudsmannen mot diskriminering för att myndigheten ska kunna intensifiera granskningen av jämställdhetsplaner och lönekartläggningar.

Allas förmåga till arbete ska tas till vara

Regeringen hade fantastiska förutsättningar när den tillträdde hösten 2006. Sysselsättningen steg stadigt och arbetslösheten sjönk. Ekonomin växte snabbt under hög produktivitetstillväxt. Inflationen och räntorna var låga. Men regeringen tog inte chansen och såg till att de som stod längst från ar-

²⁰ Proposition 2005/06:185 Förstärkning och förenkling – ändringar i anställningsskyddslagen och föräldraledighetslagen.

²¹ Proposition 2006/07:111 Bättre möjligheter till tidsbegränsad anställning m.m.

²² Proposition 2005/06:185 Förstärkning och förenkling – ändringar i anställningsskyddslagen och föräldraledighetslagen.

betsmarknaden fick jobb. Regeringen prioriterade istället att sänka skatten – mest för dem som redan hade mest. Investeringar i utbildning, utveckling och framtidstro sköts åt sidan. Utmärkande för den högkonjunktur vi nu lämnar är intensiteten i jobbskapandet. Aldrig någonsin har så många lediga platser annonserats ut vid landets arbetsförmedlingar. Under den förra högkonjunkturen – åren 1998 till och med 2001 – annonserades 1,7 miljoner lediga platser ut vid Arbetsförmedlingen. Under de senaste fyra åren – den högkonjunktur vi nu lämnar – har hela 2,4 miljoner lediga platser anmälts.

Regeringen tog inte vara på den möjlighet som de många lediga platserna erbjöd. Många av de lediga platserna har inte kunnat fyllas med lämpliga arbetssökande. Svenskt Näringsliv rapporterade att medlemsföretagen genomfört 90 000 misslyckade rekryteringsförsök under andra halvåret 2007. Den allt svagare utvecklingen på arbetsmarknaden syns nu på flera sätt. Antalet varsel har fördubblats på ett års tid. I september varslades 9 000 personer om uppsägning. Antalet anmälda lediga platser har minskat med 37 procent på bara ett år.²³ Regeringen har konsekvent dragit ned på arbetsmarknadspolitikens aktiva insatser. I juli i år fanns 3 864 platser i arbetsmarknadsutbildning i Sverige – en minskning med hela 70 procent sedan regeringen tillträdde. På samma sätt har antalet platser i arbetspraktik minskat dramatiskt. I oktober 2006 fanns 13 000 platser och i juli 2008 endast 381. Det motsvarar en neddragning med 97 procent. Regeringen har istället valt att placera allt fler arbetslösa i passiva åtgärder. Jobb- och utvecklingsgarantin, som infördes den 2 juli 2007, har expanderat kraftigt. I dagsläget är mer än 40 000 människor placerade i denna åtgärd – och antalet ökar med ungefär 1 000 personer i månaden.²⁴

Den 1 december 2007 infördes jobbgarantin för ungdomar som nu omfattar över 10 000 långtidsarbetslösa ungdomar. Av Arbetsförmedlingens Arbetsmarknadsrapport 2008:1 framgår att kartläggning och jobbsökaraktiviteter svarar för uppemot 90 procent av tiden i garantin. Arbetspraktik, arbetsträning, utbildning och förberedande insatser spelar en ringa roll. Varken jobb- och utvecklingsgarantin eller jobbgarantin för ungdomar har utvärderats systematiskt av Arbetsförmedlingen eller annan myndighet. Effekterna av de nya volymåtgärderna är således oklar. Vid årsskiftet 2006/2007 infördes de så kallade nystartsjobben. I en utvärdering gjord av Arbetsförmedlingen konstateras att nystartsjobben inte når den som står långt från arbetslivet. Utvecklingen av antalet nystartsjobb har varit svag under andra halvan av 2007. Under tiden januari–november 2007 hade 4 675 personer avslutat sitt nystartsjobb. De flesta som lämnat nystartsjobbet har blivit arbetslösa. Färre än var tionde som lämnar ett nystartsjobb får fortsatt anställning hos samma arbetsgivare. Av samtliga som lämnat nystartsjobb under perioden 2007-01–2007-11 är det endast 4,4 procent som har fortsatt anställning hos samma arbetsgivare.²⁵

²³ Arbetsförmedlingens månadsstatistik 2008.

²⁴ Arbetsförmedlingen, Arbetsmarknadsrapport 2008:1.

²⁵ Arbetsförmedlingen, Uppföljning av nystartsjobben, dnr 0200-005426-02, 2007-12-19.

Fel! Okänt namn på

Inte heller instegsjobben för invandrare är någon succé. Volymerna ligger på en mycket låg nivå. Under sensommaren 2008 hade endast 760 personer ett instegsjobb. Dessutom är könsfördelningen mycket skev då män står för hela 75 procent av de beviljade instegsjobben.²⁶ Hittills har regeringens politik varit verkningslös när det gäller att få tillbaka dem som står längst från arbetsmarknaden i arbete.

En starkare arbetslinje för sjukskrivna

Det blir alltmer uppenbart att vi behöver utforma arbetslivet så att människors förmåga att arbeta verkligen tas tillvara så att fler orkar jobba ett helt arbetsliv. Arbetslivet måste i ökad utsträckning anpassas så att både äldre och yngre, kvinnor och män och människor med nedsatt arbetsförmåga kan delta. Arbetslivet måste bli mycket bättre på att tillvarata förmågan och viljan att arbeta även hos den som varit sjukskriven eller som hittills har mött svårigheter att överhuvudtaget komma in på arbetsmarknaden. Detta är nödvändigt från ett mänskligt och socialt perspektiv, men det är också en förutsättning om vi ska klara av att finansiera välfärden framöver.

Arbetslinjen i försäkringen värnas först när vi ger sjukskrivna reella möjligheter att återgå i arbete. Så länge den enskilde själv ska bära hela ansvaret för sin rehabilitering kommer ingen framgång att nås. Krångliga regler för sjukpenning och sjukersättning skapar varken fler arbetstillfällen eller fler möjligheter till arbetsträning.

En stabil och trygg sjukförsäkring är en viktig del av välfärdens infrastruktur. Människor måste kunna lita på att det finns ett skyddsnät när olycka eller sjukdom slår till. Den pessimism och oro många människor känner för den ekonomiska utvecklingen förklaras sannolikt med att många tvivlar på att de kommer att få det stöd de behöver den dag de behöver det. Regeringens nedmontering av försäkringarna påverkar hela det ekonomiska klimatet. Vi vill ha en sjukförsäkring som ger inkomstrygghet till breda grupper. Därför vill vi stegvis höja taket i sjukförsäkringen så att det når tio basbelopp 2011. Den som drabbats av långvarig sjukdom eller skada är särskilt utsatt med regeringens politik. Efter ett år sänks sjukersättningen från 80 till 75 procent. Det är inte rimligt. Vi vill att sjukpenningen ska ligga kvar på 80 procent hela sjukperioden utan någon bortre gräns i sjukperioden. Samtidigt vill vi göra de investeringar som behövs för att se till att människor kan ta sig tillbaka till arbete så snart som möjligt.

Den socialdemokratiska regeringen inledde under förra mandatperioden ett brett och långsiktigt reformarbete i syfte att vända en negativ utveckling och få tillbaka fler i arbete. Fokus låg på insatser för ökad hälsa i arbetslivet – aktiva insatser, såväl förebyggande som rehabiliterande, samt förbättringar av sjukskrivningsprocessen. Sedan en tid tillbaka har vi sett hur sjukfrånvaron minskar och även det så kallade ohälsotalet, det vill säga antalet utbetalade nettodagar under en 12-månadersperiod med sjukpenning, rehabiliteringspenning samt sjuk- eller aktivitetsersättning (f.d. sjukpension) per person mellan

²⁶ Riksdagens utredningstjänst.

16 och 64 år. Det är givetvis positivt att sjukfrånvaron totalt sett minskar, men alltför många människor befinner sig fortfarande i långvarig sjukskrivning eller i sjuk- och aktivitetsersättning. Det totala antalet personer med sjukskrivningstid över ett år uppgick till drygt 60 000 personer i augusti 2008 och det totala antalet med sjuk- och aktivitetsersättning till drygt 540 000 personer. Av dessa får drygt 22 000 aktivitetsersättning, det vill säga är under 30 år. Detta är en grupp som fortsatt att öka. Särskilt allvarligt är att en betydande del utgörs av unga som varit etablerade på arbetsmarknaden men som mött sådana svårigheter där att de blivit långvarigt sjukskrivna och sedan fått sjuk- och aktivitetsersättning.

Antalet personer med sjukersättning minskar visserligen sedan 2007. Detta beror på såväl minskat inflöde som ökat utflöde. Det senare är delvis en följd av ett ökande antal ålderspensionärer. Fortfarande har dock närmare 520 000 personer sjukersättning. På område efter område ser vi att den politik som regeringen bedriver är otillräcklig och inte når de grupper som befinner sig längst från arbetsmarknaden. Detta är knappast förvånande, eftersom behovet av individuellt, behovsanpassat och arbetsplatsrelaterat stöd inte ingår i den problembild som styr regeringens politik. Det är bara att konstatera att för många i ovanstående grupper utgör de goda åren förlorade år och de står ännu längre från arbetsmarknaden när vi nu går in i lågkonjunkturen.

Regeringen ser inte att människor i allmänhet har starka drivkrafter för att komma tillbaka till arbete men att de saknar de verktyg som krävs för att detta ska vara möjligt. Därför är regeringen inte beredd att investera i människor för att stärka deras ställning på arbetsmarknaden. Regeringens tydligaste insatser på området utgörs istället av sänkta ersättningsnivåer, sänkt tak i sjukförsäkringen samt den så kallade rehabiliteringskedjan som infördes den 1 juli i år. Någon rehabilitering i egentlig mening är det dock inte frågan om utan om utsortering och ifrågasättande av rätten till ersättning. Enligt regeringen själv innebär rehabiliteringskedjan främst att bedömningsgrunden för rätten till ersättning ändras efter 90 respektive 180 dagar. Efter tre månader ska det prövas om den som är sjukskriven kan klara av andra arbetsuppgifter hos den egna arbetsgivaren. Efter sex månader ska arbetsförmågan prövas mot hela arbetsmarknaden och den sjukskrivne riskerar då i realiteten sin anställningstrygghet. Mot arbetsgivaren däremot riktas inga starka krav under denna så kallade kedja. Vidare ska sjukpenning endast kunna betalas ut i ett år. Försäkringskassan kan alltså ifrågasätta ersättningen redan efter 90 dagar när andra arbetsuppgifter ska prövas och efter 180 dagar för den som är sjukskriven men inte återgått till sin tidigare arbetsgivare. Möjlighet till förlängning finns visserligen vid fortsatt nedsatt arbetsförmåga med ytterligare högst 550 dagar. Men ersättningen sänks då till 75 procent och det krävs särskild ansökan från den sjukskrivne. Därutöver innebär de nya reglerna för sjukersättning bland annat att möjligheten till tidsbegränsad sjukersättning upphör. Det rör sig om närmare 90 000 personer som idag har tidsbegränsad sjukersättning, men vars rätt till ersättning nu successivt kommer att omprövas. Endast personer med så kallad stadigvarande nedsatt arbetsförmåga kommer fortsättningsvis, det vill säga, efter pågående ersättningsperiod, att kunna

Fel! Okänt namn på

beviljas fortsatt sjukersättning. Med detta avses nedsatt arbetsförmåga för all överskådlig framtid.

Regeringens åtgärder syftar bara till begränsning av rätten till ersättning – inte att man satsar för att underlätta för människor att kunna återgå i arbete. En sådan utförsäkring av sjuka människor till öppen arbetslöshet utan några utsikter att få en anställning innebär inte någon förstärkning av arbetslinjen i sjukförsäkringen – även om sjukfrånvarostatistiken förbättras och anslagsbelastningen hos Försäkringskassan sjunker.

Av budgetpropositionen framgår nu också att regeringen har sänkt anslaget till utgiftsområde 10 med 3,9 miljarder kronor 2009 och med 9,5 respektive 16,5 miljarder kronor 2010 respektive 2011 jämfört med i vårpropositionen, bland annat med hänvisning till prognoserna från Försäkringskassan rörande utförsäkringar kommande år (se nedan). Men det innebär endast att försörjningskostnaderna måste tas från kommunal budget, alternativt möjligen från arbetslöshetsförsäkringen och att samhället sviker alla de människor som behövt aktivt stöd för att inte förlora sina möjligheter till arbete och egen försörjning. Det är därför den så kallade rehabiliteringskedjan i själva verket är en ren utsorteringskedja.

Vi avvisar regeringens ensidigt inriktade åtgärder mot individen. För att få till stånd en rehabiliteringskedja värd namnet krävs aktiva insatser. Några sådana satsningar tycks dock regeringen inte vara beredd att göra. Visserligen hänvisar regeringen nu till nyligen ingångna överenskommelser som staten träffat med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) om företagshälsovård respektive rehabiliteringsgaranti. Avsikten är att garantin successivt ska börja träda i kraft under året och för detta har 200 miljoner kronor avsatts 2008. Detta resurstillskott innebär emellertid bara att regeringen återställer en mindre del av den tidigare neddragningen på 1,5 miljarder kronor av Försäkringskassans rehabiliteringsanslag.

Överenskommelsen om företagshälsovård syftar till upphandling av företagshälsovård med sjukvård. Det är i dagsläget mycket oklart vilken effekt detta kommer att kunna få. Ett statligt stöd på 300 miljoner kronor för 2008 har införts för att underlätta detta. Det är emellertid helt frivilligt för arbetsgivare att välja om han eller hon vill upphandla företagshälsovård med sjukvård eller inte. Det är även frivilligt för varje landsting om det vill ansluta sig till modellen, som innebär att företagshälsovården ges möjlighet att också bedriva sjukvård.

Det är uppenbart att regeringen förlitar sig på frivillighet och en många gånger redan överbelastad sjukvård när det gäller den enskildes möjligheter att från arbetsgivare och andra få aktiva insatser och stöd för att kunna komma tillbaka i arbete. Däremot är det krav och skyldigheter som gäller för att den enskilde ska få behålla sjukpenning eller få sjukersättning.

Krav på individen som inte backas upp av aktiva insatser och krav också på andra inblandade aktörer medför inte någon starkare arbetslinje. Risken är istället att människor passiviserar och hamnar ännu längre från arbetsmarknaden. Till detta kommer så regeringens osvikliga brist på tajmning. Samtidigt som arbetsmarknaden försvagas, varslen ökar, antalet nyanmälda platser minskar och kommuner och landsting aviserar sämre ekonomi så väljer rege-

ringen att införa de nya ersättningsreglerna. Om inte arbetsgivaren kan erbjuda lämpligt arbete inom sin verksamhet ska den sjukskrivne få stöd av arbetsförmedlingen för att hitta annat arbete. Försörjningen ska då ske via arbetslöshetsförsäkringen, förutsatt att personen i fråga har rätt till sådan ersättning.

Inte minst i det konjunkturläge som nu råder riskerar de nya reglerna bara att göra tusentals personer beroende av socialbidrag för sin försörjning. Försäkringskassan uppskattar att närmare 20 000 individer kommer att utförsäkras samtidigt den 2 januari 2010 till följd av en övergångsregel om ytterligare maximalt 550 ersättningsdagar för dem som var sjukskrivna den 1 juli 2008 och då varit det i över ett år. Till följd av de nya ersättningsreglerna kommer ytterligare personer att utförsäkras successivt under kommande år, allteftersom deras rätt till ersättning upphör.

Försäkringskassan bedömer sammantaget att närmare 35 000 färre individer med sjukfall längre än 30 dagar kommer att få sjukpenning i juli 2010 i jämförelse med samma tidpunkt 2008 – innan regeländringen. Detta beror inte på ett minskande inflöde i sjukförsäkringen. Antalet kortare sjukfall, det vill säga upp till 30 dagar, under perioden bedöms ligga kvar på samma nivå som 2008. Effekten måste kopplas till faktorer som påverkar utflödet, däribland de nya reglerna för ersättning.²⁷ Det är lätt att inse att situationen för den sjukskrivne som efter 180 dagar ska prövas mot hela arbetsmarknaden försämras ytterligare på en allt kärvare arbetsmarknad. Det är ofta svårt att få ett nytt jobb för den som är sjukskriven redan i det bästa av konjunkturlägen. Det är knappast dessa personer som arbetsgivare brukar stå i kö för att få anställa, och de kommer knappast att bli mer intresserade när arbetstillfällena nu blir färre. För den stora grupp som utförsäkras samtidigt i början av januari 2010 tillkommer dessutom det problemet att det här rör sig om personer med sannolikt flera års sjukskrivning bakom sig. Regeringen har gjort ett stort nummer av att de genomförda förändringarna inte påverkar grunden för uppsägning. Arbetsgivarnas rehabiliteringsansvar ligger kvar, hävdas det. Men även arbetsgivarnas intresse av att få tillbaka personer som är sjukskrivna kan komma att påverkas om arbetsplatsen står i begrepp att dra ner på personal. Arbetsdomstolen gjorde i sitt remissvar på den promemoria som föregick propositionen den bedömningen att de nu genomförda förändringarna i vissa fall kan leda till att det uppstår en situation där en arbetstagare visserligen inte kan sägas upp, men likväl står utan såväl lön som sjukpenning. Konsekvensen av detta torde enligt domstolen bli att många arbetstagare tvingas att säga upp sina anställningar för att istället kunna få någon annan slags ersättning, trots att det inte blivit klarlagt om det föreligger arbetsförmåga för att kunna utföra något arbete hos arbetsgivaren eller ej²⁸.

Hur många av alla som nu berörs som kommer att kunna återgå till arbete är svårt att bedöma. På en vikande arbetsmarknad och i avsaknad av aktiva

²⁷ Försäkringskassans kvartalsprognos, Budgetuppföljning 2008-08-04.

²⁸ Prop. 2007/08:136.

Fel! Okänt namn på

insatser riskerar dock många att bli hänvisade till kommunalt försörjningsstöd (socialbidrag) alternativt a-kassa för sin försörjning.

Alla parter ska bidra för att stärka arbetslinjen för sjukskrivna

Ingen kedja är starkare än dess svagaste länk. Regeringen har nu preciserat sin samlade strategi för att stärka arbetslinjen i sjukförsäkringen i form av den så kallade rehabiliteringskedjan. Det är då uppenbart att en viktig länk i den kedjan är försvagad och kanske en av de allra viktigaste. Den handlar om arbetsgivarnas ansvar. När det gäller ett förtydligt arbetsgivaransvar i syfte att säkerställa en aktiv medverkan från arbetslivets sida, som faktiskt möjliggör en återgång till arbete i en eller annan form, är det mycket tyst från den borgerliga regeringens sida.

Redan under regeringens första halvår fritogs arbetsgivarna ansvaret för rehabiliteringsutredning liksom för medfinansiering av anställdas sjukpenningkostnader. Det är intressant att notera vad regeringens eget finanspolitiska råd skriver när det gäller avsaknaden av balans i drivkrafterna för en minskad sjukfrånvaro. I rapporten från i våras, Svensk finanspolitik, står bland annat att läsa följande om sjukfrånvaron (s. 188): ”De ekonomiska drivkrafterna har i första hand lagts på individen. Enligt forskningen kan det visserligen väntas påverka sjukfrånvaron, men det är svårt att tro att det ska räcka för att kraftigt hålla nere sjukskrivningarna. De övriga aktörerna i sjukskrivningsprocessen – arbetsgivarna, de sjukskrivande läkarna, landstingen samt Försäkringskassan – bör också ha drivkrafter att förhindra och förkorta sjukfrånvaron. Troligen är arbetsgivarnas ekonomiska drivkrafter att verkliga ta det ansvar som de ålagts för att hjälpa de sjukskrivna tillbaka till arbetsmarknaden för svaga. Arbetsgivarna bär det huvudsakliga ansvaret för rehabilitering av sina anställda, men det finns inga sanktioner om de inte gör det.”

Det är ju närmast en självklarhet att det är från en arbetsplats som en individ är sjukskriven. Det behövs förnyat fokus på vad som kan skapa förutsättningar för väl fungerande arbetsplatser där människor i tid kan få stöd som förhindrar att ohälsa överhuvudtaget uppkommer liksom behovsanpassade och effektiva insatser för att snabbt kunna komma tillbaka efter en tid med sjukskrivning. Vi tror inte att regeringens förslag om en möjlighet till upphandlad företagshälsovård med sjukvård är tillräckligt för att lösa dessa problem eller att det räcker med en successivt införd så kallad rehabiliteringsgaranti för vissa medicinska diagnoser för att få tillbaka alla dem som nu kommer att beröras av förändringarna.

Vi tror att det förutom medicinsk rehabilitering ofta också behövs arbetsplatsrelaterade insatser som möjliggör återgång till en arbetssituation som ger nya förutsättningar för att behålla hälsa och ork också efter en sjukskrivning. Det är bara att konstatera att något sådant inte ingår i regeringens åtgärdsarsenal överhuvudtaget. Vi är däremot övertygade om att det inte går att långsiktigt få fler tillbaka i arbete utan aktiv medverkan från arbetsplatserna. Vi vänder oss mot synen på sjuka människor som personer som efter, i bästa fall, en medicinsk rehabiliteringsinsats snabbt ska återvända till arbetsplatser som

inte behöver förändras eller anpassas på minsta sätt. Att människor drabbas av ohälsa beror många gånger på att det finns arbetsplatser som inte fungerar särskilt sunt eller effektivt. När Riksrevisionen i en granskning frågade Försäkringskassan om det hade gått att anpassa arbetsplatsen istället för att låta en sjukskriven övergå i sjuk- och aktivitetsersättning lämnades i åtta fall av tio frågan obesvarad.²⁹ Okunskapen talar här sitt tydliga språk. Detta är något som vi måste ändra på. Ansvar för aktiva insatser som möjliggör återgång till arbete måste bli mycket tydligare och fördelas på inblandade aktörer på ett rimligt och ändamålsenligt sätt.

Vi behöver också bli mycket bättre på att se alla människors resurser och se alla människor som resurser för samhällsbygget. Vi omfattar en grundinställning som innebär att alla människor behövs och med rätt stöd och uppmuntran är vi övertygade om att många fler än idag vill och kan bidra till samhällets och sin egen utveckling. Vi behöver utveckla bättre fungerande verktyg och modeller som stöder och underbygger människors vilja och drivkraft till arbete och delaktighet. En viktig aspekt här är att många som lever med sjukdom under vissa förutsättningar och med rätt stöd faktiskt kan fortsätta att arbeta, antingen i samma verksamhet som förut eller på någon annan arbetsplats.

Försäkringskassan bedömer i sin kvartalsrapport från augusti att även utflödet från sjukersättningen kommer att öka, allteftersom de nya reglerna där får genomslag. För 2010 prognostiseras en ökning med cirka 10 000 personer jämfört med 2008. Hur många av de personer som berörs av detta som kommer att kunna få en plats på en allt sämre arbetsmarknad återstår att se, men det är mycket svårt att se hur detta ska kunna ske utan mer av väl fungerande rehabiliteringsinsatser. En stor andel kommer sannolikt att hänvisas till akassa eller kommunalt försörjningsstöd.

Det låter sig upprepas att det ofta saknats fungerande drivkrafter och sanktioner som kan säkerställa att de aktörer som är inblandade i ett sjukfall fullföljer sina åtaganden och samverkar på ett effektivt sätt. Samordning mellan myndigheter med olika regelverk är ofta ett problem för individuellt anpassade insatser. Ett annat är att landstingen som svarar för de medicinska verktygen för återgång inte bär kostnaderna för sjukskrivningar. Många människor får vänta alldeles för länge på vård och rehabilitering.

Vi tror inte som regeringen att vi löser några problem genom att individualisera de problem som har sitt upphov i arbetsmarknaden och dess struktur. Den moderatstyrda regeringens medicin är och har varit att öka arbetskraftsutbudet genom piska och sänkta ersättningar i såväl sjukförsäkringen som arbetslöshetsförsäkringen. Men det är kontraproduktiv politik, som snarast leder till att fler blir hänvisade till arbetsgivare som är obenägna att anställa personer som varit sjukskrivna eller arbetslösa en längre tid.

På senare år har vi sett att en allt större del av gruppen sjukskrivna också är arbetslösa. Studier har dock visat att det inte är bristande motivation som gör

²⁹ RiR 2007:19, Tas sjukskrivnas arbetsförmåga till vara? Försäkringskassans kontakter med arbetsgivare.

Fel! Okänt namn på

att sjukskrivna är arbetslösa och har svårt att komma tillbaks i arbete. Förklaringen ligger heller inte i att de ekonomiska incitamenten skulle vara för svaga för den enskilde. Istället finner man den främsta förklaringen i ett arbetsliv, där viljan inte är stor nog att våga ta risker och anställa personer med lång tid av frånvaro från arbetsmarknaden. Därtill menar man att samhället med ansvariga myndigheter inte hunnit anpassa sig till just denna realitet.

Ökad partssamverkan och nya omställningsavtal

Vi socialdemokrater vill förbättra förutsättningarna för den enskildes möjligheter till rehabilitering och arbetsrelaterade insatser. Det finns goda erfarenheter av omställningsavtal för arbetslösa. Vi menar att denna modell även skulle kunna användas för dem som är sjukskrivna från sitt arbete. Att byta arbetsställe eller jobb kan för många vara en bra väg ut ur sjukskrivning och tillbaka till arbetslivet.

Vi vill se över hur en större del av ansvaret för rehabilitering, än vad som idag föreligger, kan tas av arbetsmarknadens parter för att stärka arbetslinjen och individens rätt till stöd.

Vi menar att en fungerande och preventivt inriktad företagshälsovård skulle kunna vara en del av ett nytt omställningsavtal för hela arbetsmarknaden avseende rehabilitering och ökad hälsa i arbetslivet. Vi vill pröva ekonomiska incitament som kan göra det intressant för arbetsmarknadens parter att teckna sådana avtal.

Arbetsmarknadens parter bör snarast bjudas in till dialog om hur ett sådant omställningsavtal avseende hela arbetsmarknaden skulle kunna utformas.

Ökade insatser för arbetsinriktad rehabilitering

Vi behöver också pröva nya lösningar för personer som på grund av långvarig sjukdom, funktionsnedsättning eller psykisk ohälsa idag står långt från arbetsmarknaden. Regler och ansvar är inte samordnade och inte utformade på ett sätt som stimulerar till aktivitet och eget ansvarstagande. Många människor med behov av samordnade insatser inom ett flertal områden hamnar mellan stolar och det som görs brister ofta i effektivitet och leder till onödig frustration för den enskilde. Flera myndigheter är ofta inblandade, men ingen aktör axlar ett ansvar för helheten. Personerna i fråga kan ha behov av både utbildning, rehabilitering, praktik, medicinska och sociala insatser och de olika delarna behöver samverka i ett målinriktat insatsprogram. Många är inskrivna på arbetsförmedlingen som långvarigt arbetslösa, andra har varit sjukskrivna under en längre tid med sjukpenning medan andra är beroende av kommunalt försörjningsstöd (socialbidrag). Vi vill att dessa människor ska ges möjligheter till en personlig handlingsplan och tillgång till individuellt anpassade insatser utifrån varje enskild individs behov i syfte att stärka arbetslinjen.

Under den socialdemokratiska regeringen förstärktes samordningen mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Bakgrunden var en växande insikt om att många människor hamnade mellan olika system efter längre sjukskrivningsperioder.

Bland annat infördes 1994 en försöksverksamhet med finansiell samordning mellan olika verksamheter. År 2004 infördes Finsam i permanentad form, och man beslutade att Försäkringskassan får använda högst fem procent av sjukpenninganslaget till finansiell samordning på rehabiliteringsområdet. Den finansiella samordningen innebär att parterna disponerar och beslutar om en gemensam budget. Försäkringskassan ska bidra med statens andel, hälften av de avsatta medlen, och landstinget och kommunen ska bidra med varsin fjärdedel.

År 2004 permanentades och förstärktes Finsam. Statskontoret, som haft i uppdrag att följa upp och utvärdera Finsam, bedömer att målgruppen för Samordningsförbundens insatser överensstämmer med de ursprungliga intentionerna³⁰. En majoritet av deltagarna i Finsam får kommunalt försörjningsstöd. Psykisk ohälsa uppges vara det vanligaste förekommande problemet. Individerna är relativt unga, har kort utbildning och närmare 60 procent är kvinnor. Underlag som Statskontoret sammanställt tyder på att individernas egenförsörjning ökar efter deltagande i Finsaminsatser och att behovet av försörjningsstöd minskar. Det nationella uppföljningssystemet tillåter dock inte någon egentlig utvärdering eller ens nationell uppföljning, vilket givetvis försvårar bedömningen av insatserna.

Av Statskontorets rapport framgår att det som brukarna framförallt understryker som positivt är att det är först nu de blir sedda och upplever ett personligt stöd. Statskontoret har låtit genomföra en enkätundersökning av vilken bland annat framgår att över 90 procent av de ansvariga tjänstemännen anser att otydlig ansvarsfördelning mellan de samverkande aktörerna utgör ett problem. Närmare 60 procent anser att någon eller några organisationer visar lågt intresse för Finsam och hälften uppges att bristande samsyn mellan organisationerna förekommer. Drygt 40 procent står bakom påståendet att Finsam är beroende av ett fåtal personers engagemang och drivkraft. Statskontoret efterlyser en samlad strategi från regeringens sida när det gäller rehabilitering där olika strategier och satsningar sätts in i ett sammanhang.

Vi vill öka investeringarna i reella rehabiliteringsinsatser och ta till vara de positiva erfarenheterna av den finansiella samordningen på rehabiliteringsområdet. Huvudinriktningen är arbetslivsinriktade rehabiliteringsinsatser, nära individen. Många sjukskrivna är också i behov av stöd från flera olika aktörer. Därför är en ytterligare förstärkt samverkan mellan Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, kommuner och landsting för att aktivt stödja långtidssjukskrivna nödvändig. Försäkringskassan bör snarast tillföras resurser för arbetslivsinriktad rehabilitering som utifrån de positiva lärdomar som vunnits i Finsamprojektet riktas mot personer i den stora grupp långtidssjukskrivna i hela landet som nu med regeringens politik riskerar utförsäkring. Totalt bör det avsättas en miljard kronor för perioden 2009–2011 till Försäkringskassan. Särskilt i rådande arbetsmarknadsläge behövs det mycket mer av insatser som kan stärka och upprätthålla arbetslinjen bland personer som står långt från arbetsmarknaden. Därför är det angeläget att finna framgångsfaktorerna

³⁰ Fyra år med Finsam, Statskontorets rapport 2008:7.

Fel! Okänt namn på

bakom de många bra insatser och projekt som har bedrivits inom ramen för Finsam och vidareutveckla insatser utifrån detta. Finsam har varit ett mycket viktigt steg när det gäller att hitta bättre former för samverkan mellan myndigheter och organisationer som kan underlätta insatser för personer med behov av komplext stöd och vi behöver ta till vara de goda erfarenheterna från dessa samordningsförbund.

Vi menar också att det krävs nya grepp för behovsanpassat individuellt stöd och att dessa också behöver kunna riktas till andra grupper än långtids-sjukskrivna som idag står långt från arbetsmarknaden. Ytterligare steg behöver tas för att stärka samverkan och öka verkningsgrader på de insatser som görs. Vi vill särskilt förstärka insatserna för personer som har behov av komplexa insatser. Det kan vara personer med medicinska eller sociala problem som saknar anställning och som står långt från arbetsmarknaden eller sådana som varit långtids-sjukskrivna och som trots tidigare insatser ändå är i behov av mer omfattande och bättre samordnade insatser för att kunna komma tillbaka. Det omfattar också de personer som aldrig fått chansen på arbetsmarknaden på grund av någon funktionsnedsättning. Detta förutsätter nya investeringar för den enskilde idag, insatser som ger samhället tillbaka mångdubbelt framöver i form av minskade kostnader. En intressant idé som vi vill pröva vidare är att individen efter ansökan snabbt ska kunna erbjudas personligt och kvalificerat stöd av en coach som i dialog med den enskilde utarbetar en individanpassad insatsplan. När denna kvalitetssäkrats ska coachen sedan få tillgång till finansiering som ska möjliggöra upphandling av olika insatser från olika aktörer. Inom ramen för avsatta medel vill vi att ett eller några pilotprojekt startas för att utveckla en verksamhet enligt dessa riktlinjer.

Vi tror också att det i en konsekvent arbetslinje behövs ökade möjligheter att delta i någon form av alternativ arbetsmarknad med varaktigt subventionerade anställningar för dem som står allra längst från arbetsmarknaden. Dessa bör dock utformas så att permanent inlåsning av personer undviks genom att stegvisa övergångar från subventionerade till ordinära anställningsformer ingår och uppmuntras. Under ett flertal år har flera projekt med goda resultat bedrivits inom ramen för exempelvis handikapporganisationer, fontänhus, socialtjänst och kooperativt företagande där nuvarande regelverk för ersättningar tidvis inneburit ett hinder för meningsfulla aktiviteter. Vi anser att regeringen snarast bör tillsätta en utredning med uppgift att, i samarbete med företrädare för projekt som bedrivits samt arbetsmarknadens parter, utreda hur en varaktigt subventionerad anställning för dem som idag står längst från arbetsmarknaden kan utformas.

Fler jobb till ungdomar

När konjunkturen vänder ner är det oftast ungdomarna som drabbas först. Regeringen möter detta genom att sänka arbetsgivaravgiften för alla företag som redan har ungdomar anställda. Det ger en subvention till företag som redan har många ungdomar anställda, men det innebär knappast nya jobb för ungdomar. Den generella nedsättningen av socialavgifter för ungdomar mel-

lan 18 och 24 år som infördes den 1 juli 2007, och som regeringen nu vill sänka ytterligare, innebär inte att långtidsarbetslösa ungdomar får jobb. Istället har den blivit en subvention av ung arbetskraft som arbetsgivare ändå skulle ha anställt eller som de redan har anställt. Regeringens finanspolitiska råd³¹ och Riksrevisionen³² anser att nedsatta socialavgifter för olika åldersgrupper är ett ineffektivt sätt att öka sysselsättningen. Ända sedan regeringen tillträdde har aktiva insatser i form av utbildning och praktik skurits ner kraftigt. Regeringen har valt att gömma undan över 10 000 ungdomar i passiva åtgärder i den så kallade jobbgarantin. Den innehåller inga resurser för att ungdomar ska komma ut i arbetslivet utan erbjuder bara en snabbare nedtrappning av arbetslöshetsersättningen.³³

De ungdomar som varken jobbar eller studerar har särskilt svårt att få fotfäste på arbetsmarknaden också på längre sikt. Målgruppen särskilt utsatta har uppskattats till ungefär 50 000 ungdomar i åldern 20–24 år som saknar fullbordad gymnasieutbildning.³⁴ Problemet är inte att ungdomar inte söker jobb utan att de saknar adekvat utbildning eller livserfarenhet för att komma i fråga för de lediga jobben.

Först efter tre månaders arbetslöshet kan Arbetsförmedlingen hänvisa arbetslösa ungdomar till program. I praktiken tar det upp till sex månader innan de ungdomar som ingår i jobbgarantin kan komma i fråga för en praktikplats eller en utbildning eftersom de först ska delta i kartläggningsaktiviteter i tre månader. Det är att passivisera ungdomar. När ungdomar kommer till Arbetsförmedlingen ska de få stöd i att redan under den första arbetslösa dagen ta fram en individuell handlingsplan. De ungdomar som bedöms ha särskilt svårt att finna ett arbete bör erbjudas och förväntas påbörja en aktivitet inom en månad.

Av alla de 10 000 långtidsarbetslösa ungdomar som deltar i regeringens jobbgaranti får bara en bråkdel utbildning eller praktik. Vi vill ge alla dessa möjligheter till jobb, få referenser och skaffa sig ett yrke. Vi gör en satsning på 10 000 årsarbetsplatser för ungdomar, där 5 000 platser utgörs av ett förstajobbet-avdrag som är en skattereduktion för arbetsgivaren på två tredjedelar av lönen och som löper under en period om upp till 12 månader. Det omfattar ungdomar som varit arbetslösa i mer än tre månader och som har en lämplig kompetens, till exempel fullgjord gymnasieutbildning, men som saknar den praktiska erfarenheten och de rätta kontakterna för att komma in på arbetsmarknaden.

Därutöver vill vi införa en skattereduktion som motsvarar arbetsgivaravgiften för de företag och organisationer i både privat och offentlig sektor som anställer arbetslösa ungdomar. Målgruppen är arbetslösa ungdomar som har varit inskrivna på arbetsförmedlingen i en månad eller som inte haft några

³¹ "(vi bedömer) sänkningarna av arbetsgivaravgifterna för ungdomar som mindre lyckade i detta avseende. Denna åtgärd är förmodligen ett ganska ineffektivt sätt att öka sysselsättningen" (ur Svensk Finanspolitik, Finanspolitiska rådets rapport 2008, s. 24–25).

³² 08-09-26

³³ Proposition 2006/07:118 En jobbgaranti för ungdomar.

³⁴ SOU 2006:102, Samverkan för ungas etablering på arbetsmarknaden.

Fel! Okänt namn på

arbetsinkomster de senaste sex månaderna. Det är mycket effektivare än att sänka arbetsgivaravgiften för de företag som redan har anställt ungdomar, som regeringen gör.

Ett sommarjobb är ofta ungdomars första kontakt med arbetslivet. Genom sommarjobbet får ungdomar lära sig vilka krav som ställs på en arbetsplats och de får praktiska arbetslivserfarenheter och referenser för sitt framtida jobbsökande. Men det är inte alltid lätt att finna ett sommarjobb. Ofta förutsätter det ett redan uppbyggt kontaktnät. Detta betyder att ungdomar med föräldrar som har en svag förankring i arbetslivet har sämre möjligheter till sommarjobb än andra ungdomar. Vi vill att alla gymnasieelever ska få möjlighet till ett sommarjobb. Vi vill därför skjuta till 100 miljoner kronor till Arbetsförmedlingen, som i sin tur erbjuder de kommuner och landsting som ordnar ett sommarjobb en stimulans.

I många branscher finns redan en tradition av färdigutbildning i arbetslivet, särskilt inom många LO-yrken. I samråd med arbetsmarknadens parter vill vi utveckla en modell för färdigutbildning i arbetslivet, så kallade introjobb.

Fler jobb till funktionshindrade

Trots flera år av högkonjunktur och ökad sysselsättning har situationen knappast blivit bättre för funktionshindrade med nedsatt arbetsförmåga. När funktionshindrade drabbas av arbetslöshet är risken stor att dessa perioder blir långa. Det är särskilt svårt att finna arbete för funktionshindrade som har kort utbildning och/eller är födda i ett annat land. Tiderna utan arbete är mycket långa för utlandsfödda med funktionshinder och 85 procent har varit utan arbete längre än ett år. I många fall är arbetsmarknadspolitiska stödinsatser avgörande för om de får arbete eller inte. Drygt 44 procent av samtliga utan arbete, 18 000 individer, har varit utan arbete i mer än tre år. Det är en mycket hög nivå i jämförelse med andra grupper av arbetslösa.³⁵

För oss socialdemokrater är utgångspunkten att ett funktionshinder aldrig får vara ett hinder för att få jobb. Funktionshindrade ska i första hand få jobb utifrån sin kompetens och inte primärt genom lönebidrag. Arbetsförmedlingen ska ha resurser för att erbjuda stöd i form av individuella handlingsplaner, coachning och matchning mot lediga jobb – parallellt med möjlighet att till exempel stödja en anställning genom lönebidrag. Stödet kan bland annat handla om att arbetsförmedlaren och den arbetssökande tillsammans kontaktar lämpliga arbetsgivare. Många arbetsgivare känner inte till de möjligheter som finns till arbetsmarknadsstöd och för att anpassa arbetsplatser efter individers arbetsförmåga. Stöd och hjälpmedel måste därför marknadsföras bättre bland arbetsgivare. Med tillgänglig arbetsplats och med rätt hjälpmedel har många med funktionshinder ofta samma arbetsförmåga som andra.

³⁵ Sammanlagd tid i arbetslöshet och i program med aktivitetsstöd under perioden januari 2000 till april 2008.

Fel! Okänt namn på

Syftet med lönebidraget är att underlätta för dem med nedsatt arbetsförmåga att få eller behålla ett arbete. Vid anställning ska såväl funktionshindret som nedsättningen i arbetsförmågan beaktas samtidigt som den funktionshindrades kompetens ska tas tillvara. Mellan 1996 och 2006 ökade vi socialdemokrater antalet lönebidrag från i genomsnitt 52 259 till 71 364 platser. Denna förstärkning måste fortsätta. Därför ökar vi antalet lönebidrag med 500 platser, utöver regeringens volymer 2009–2011. Det handlar också om att stärka anställbarheten bland personer med funktionshinder genom att förbättra utbildningsmöjligheterna. Generellt är utbildningsnivån betydligt lägre för personer med funktionshinder än för befolkningen i övrigt. Detta gäller inte minst andelen med högskoleutbildning. Därför är satsningar på utbildning särskilt viktiga för denna grupp.

Personer med psykiskt funktionshinder är svagt representerade på arbetsmarknaden. Vi vill att 500 platser inom OSA (skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare) viks direkt för personer med psykiskt funktionshinder.

Därtill vill vi ha 500 trygghetsanställningar för personer med allvarligare psykiska funktionshinder.

Ett land där alla får chansen

Vi vill att Sverige byggs med mångfalden som grund. Alla människor – kvinnor och män – ska ha lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Det är en mänsklig rättighet att inte bli diskriminerad. Alla har rätt till likabehandling oavsett kön, etniskt ursprung, trosbekännelse, funktionshinder eller sexuell läggning. Vi har vidtagit en rad åtgärder för att stärka människors möjlighet till delaktighet, bekämpa diskrimineringen och öka sysselsättningen. Under den senaste socialdemokratiska regeringen fick ombudsmännen mot diskriminering en kraftig ökning av sina resurser för att följa upp lagstiftningen. Vi har stöttat antidiskrimineringsbyråer och vi påbörjade ett försök med avidentifierade ansökningshandlingar, men detta har inte varit tillräckligt. Diskriminering är fortfarande ett problem i arbetslivet och i samhället. Att människor inte släpps in i arbetslivet är kostsamt för både individen, samhället och företagen. För att nå resultat är det viktigt att arbetet mot diskriminering sker systematiskt och kontinuerligt. Det är viktigt att kunskapsnivån om diskrimineringsgrunderna och metoderna för att motverka diskriminering stärks genom till exempel utbildning på arbetsplatserna. Det får aldrig förekomma att myndigheter diskriminerar i sin verksamhet. Vi menar att det kan finnas behov av att ge flera myndigheter i uppdrag att utbilda sin personal i diskrimineringsfrågor och upprätta antidiskrimineringsstrategier för sin verksamhet. Den etniska och kulturella mångfalden i statsförvaltningen bör öka under mandatperioden. Andelen utrikes födda i stat och kommun ökar stadigt men vi vill göra ännu mer för att mångfalden ska öka.

Vi menar att lagstiftningen mot diskriminering måste vara kraftfull oavsett diskrimineringsgrund. Vi välkomnar därför en samlad diskrimineringslagstiftning, men betonar samtidigt vikten av att utvärdering görs av den nya lagstiftningen en tid efter att den har trätt i kraft.

Fel! Okänt namn på

Vår inställning är att ett bra diskrimineringskydd måste innebära att individen inte bara har ett formellt lagstadgat skydd mot diskriminering utan också kan få rätt i sak. Skadeståndsnivåerna är generellt för låga inom arbetsrätten och sanktionerna i övrigt, i vissa fall, för svaga. Denna vår grundläggande inställning gäller brott mot all arbetsrättslig lagstiftning, således även diskrimineringslagstiftningen. Vi ser därför i princip positivt på att en diskrimineringsersättning nu införs som ska ersätta nuvarande skadestånd för kränkning. Genom diskrimineringsersättningen skapas bättre förutsättningar för högre ersättningsnivåer vid diskriminering. När ersättningens storlek bestäms ska särskilt hänsyn tas till den avskräckande effekten.

Arbetet mot diskriminering i arbetslivet är en facklig kärnfråga. Människors lika värde och rätt i arbetslivet är i högsta grad en fråga om mänskliga rättigheter och dess förverkligande ett viktigt steg mot ökad demokrati i arbetslivet. Fackföreningarna har ett särskilt ansvar för att den egna organisationen föregår med gott exempel. Detsamma gäller för de offentliga arbetsgivarna och myndigheterna. I arbetslivet finns sedan en lång tid strukturer och normer som i sig kan motverka diskriminering, till exempel kollektivavtal, hög facklig närvaro på arbetsplatserna och en etablerad partssamverkan med kontinuerlig tvistelösning på arbetsplatserna. Den arbetsrättsliga skyddslagstiftningen och diskrimineringslagstiftningen motverkar också kränkande särbehandling i arbetslivet. Det tvistelösningssystem som finns i arbetslivet har som sitt primära syfte att lösa problem, snarare än att processa i varje tvist i domstol.

Att ansvara för att diskrimineringslagar, kollektivavtal och andra arbetsrättsliga regler efterlevs på de enskilda arbetsplatserna är en viktig och grundläggande uppgift för arbetsmarknadens parter. Särskilt den lokala fackliga organisationen och dess företrädare har här en viktig funktion för att motverka och beivra diskriminering av enskilda individer.

Det aktiva förebyggande arbetet på arbetsplatserna är grundläggande och den viktigaste beståndsdel i arbetet mot diskriminering. Vi ser därför med oro på den borgerliga regeringens attacker på a-kassan, vilka i förlängningen kommer att försvaga den fackliga organisationsgraden och därmed underminera den svenska modellen med kollektivavtal. Vi socialdemokrater menar att om det generella skyddet genom kollektivavtalsmodellen försvagas kommer utrymmet för godtycke och diskriminering att öka – även om diskrimineringslagarna stärks. Arbetsmarknadens parter bör i större utsträckning än idag kunna ta del av de medel som avsätts för information och utbildning inom diskrimineringsområdet. Vi menar också att det kan finnas anledning att föreslå modeller för att likabehandlingsplaner om lagstiftning inte ger önskad effekt.

Utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden har varit mycket stark under de senaste åren. Men skillnaden i sysselsättningsgrad mellan inrikes och utrikes födda är trots denna utveckling otillfredsställande. I arbetskraftsundersökningen för 2007 uppgick sysselsättningsgraden till 71 procent för inrikes födda män i åldrarna 15–74 jämfört med 62 procent för utrikes födda män.

Fel! Okänt namn på

För kvinnor var motsvarande siffror 66 respektive 53 procent.³⁶ För utrikes födda som varit kortare tid än fem år i Sverige uppgick sysselsättningen under första halvåret 2006 till cirka 50 procent. En jämförelse mellan könen visar också att sysselsättningsgapet mellan inrikes och utrikes födda kvinnor är större än för motsvarande grupper av männen.³⁷

Födda utomlands är också överrepresenterade bland långtidsarbetslösa. Arbetslösheten är fortfarande mycket hög bland utomeuropeiskt födda, särskilt bland dem med högst förgymnasial utbildning eller gymnasieutbildning. Omkring 40 procent av de nyanlända, som haft uppehållstillstånd i högst tre år och som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen har högst grundskoleutbildning. Detta kräver stora och långsiktiga åtgärder om de ska få ett riktigt fotfäste på arbetsmarknaden, till exempel genom vuxenutbildning i kärnämnen. Att regeringen dragit ner volymerna på arbetsmarknadsutbildningen medför en risk för att många inte får en kompletterande utbildning för att snabbare komma ut i jobb.

Intensifiera antidiskrimineringsarbetet

Intolerans, fördomar och diskriminering får aldrig begränsa människors möjligheter och ska därför bekämpas. Vi tycker att det är positivt att Sverige fått en sammanhållen lagstiftning och ett nytt ombudsmannaämbete. Men det räcker inte. Vi vill stärka antidiskrimineringsarbetet och avsätter därför 10 miljoner kronor till Diskrimineringsombudsmannen.

Validering

Idag används olika metoder i olika delar av landet vid validering av utländska examina och yrkeskunskaper, exempelvis är Göteborgs kommun mycket framgångsrik i sitt valideringsarbete. Det är oacceptabelt att möjligheterna att få sina kunskaper validerade varierar över landet. Vi vill ge Arbetsförmedlingen möjlighet att nationellt upphandla validering av arbetssökandes utbildning och yrkeskunskaper.

Nya möjligheter, nya jobb

Arbetskraftsinvandring får aldrig bli ett sätt att kringgå lagar och regler för att konkurrera med dumpade villkor. Regeringen måste säkerställa att det görs en verklig prövning av arbetsgivaren. Vi menar att Arbetsförmedlingen, inte Migrationsverket, är den myndighet som har bäst förutsättningar att sköta den uppgiften.

Fördjupad Sverigeinformation

Arbetsförmedlingen får i uppdrag att tillsammans med den som nyligen fått permanent uppehållstillstånd göra en första kartläggning av individens utbild-

³⁶ SCB:s arbetskraftsundersökning 2007.

³⁷ Budgetpropositionen 2008/09:1.

Fel! Okänt namn på

ning och yrkeserfarenhet och samtidigt informera om var i landet varje person har störst möjlighet till arbete eller relevant utbildning.

Jobbcoacher

Personer med begränsad erfarenhet av den svenska arbetsmarknaden har ofta ett tunt kontaktnät, vilket försvårar inträdet på arbetsmarknaden. Föreningslivet har ofta god kunskap om lokalsamhälle, företag och organisationer. Vi menar att idrottsföreningar, fackförbund och andra kan vara en viktig resurs för att skapa kontakter mellan arbetssökande och företag och organisationer med lediga arbeten och praktik. Vi vill ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att inom ramen för sin verksamhet initiera ett försök med jobbcoacher.

Tillgång till svenska språket

Svenskundervisningen för invandrare fungerar allt bättre, men ännu inte tillfredsställande. Utbildningen är inte tillräckligt anpassad till olika människors olika förkunskaper. Vi ser också brister i att sfi-undervisningen tenderar att helt sakna koppling till arbetsmarknaden. Vi vill att sfi-undervisningen tydligare kopplas till varje individs förkunskaper och att undervisningen inriktas på att underlätta en snabb övergång till arbetslivet. Vi avsätter 20 miljoner kronor för utvecklings- och försöksverksamhet.

Många som kommer till Sverige talar flera språk och har vana vid akademiska studier. För dem som är studievana och snabbt vill lära sig svenska vill vi införa intensivkurser i svenska. Vi föreslår att Södertörns högskola, Malmö högskola och högskolan i Gävle ska erbjuda intensivkurser i svenska för personer med akademisk examen.

Ett hållbart och skapande arbetsliv

Vår gemensamma välfärd kräver en politik som förmår att skapa nya och utvecklande jobb för både kvinnor och män. Sverige ska vara en förebild med moderna arbetsplatser som erbjuder en kreativ och människovänlig arbetsmiljö, men efter två år med regeringen går utvecklingen åt fel håll. Jobben har blivit både otryggare och osäkrare. Arbetsmiljö- och utbildningsinsatser har rustats ner. Belastningsskadorna och den stressrelaterade ohälsan ligger på en hög nivå, och dödsolyckorna bland byggnadsarbetare ökar. Inte sällan används kvinnor, men även ungdomar, som en flexibilitetsbuffert på arbetsplatser och rings till exempel in vid behov. De hårt styrda jobben som utförs under stark tidspress blir fler; utsatt ensamarbete blir allt vanligare.

För många löntagare har stressen ökat. Arbetstagarnas handlingsutrymme har minskat för att man ska klara en allt tuffare produktionstakt. Det moderna arbetslivet innebär också nya krav på de anställda, vilket har resulterat i nya former av ohälsa. Många upplever att de inte kan påverka hur det egna arbetet ska läggas upp. När det gäller friheten att styra sina arbetstider finns en brant klass- och könstrappa. LO-arbetare har mindre frihet och inflytande än de som har högre lön och utbildning. Dålig arbetsmiljö medför en rad negativa

effekter. För de anställda som drabbas handlar det om lidande, sjukdom och sämre livskvalitet. Dålig arbetsmiljö skapar också stora kostnader för samhället och även för arbetsgivarna.

En tryggare och säkrare arbetsmiljö

Sverige har länge legat i framkant i arbetsmiljöarbetet. De investeringar som gjorts har bidragit till att göra arbetslivet tryggare och säkrare. Men samtidigt som arbetsmiljön förbättrats på en rad områden har den också försämrats. Tunga lyft, monotona arbetsuppgifter, buller, exponering för hälsovådliga ämnen, psykosociala faktorer, utsatt ensamarbete och hot om våld är vanligt förekommande.³⁸ Varje vecka avlider en person i en arbetsplatsolycka, årligen skadas 30 000 anställda i jobbet så att det leder till sjukskrivning.

Regeringen har skurit bort nästan 160 miljoner kronor från Arbetsmiljöverket. Under det senaste året har verket tvingats göra så kraftiga nedskärningar av verksamheten att det nu är svårt att ens genomföra inspektioner på de mest utsatta arbetsplatserna. Drygt en tredjedel av de planerade inspektionerna har fått ställas in.

Arbetsmiljöverkets statistik för 2007 i förhållande till 2006

Aktivitet	Minskat antal	Minskning i %
Antal inspektioner	3 682	-11
Antal besökta arbetsställen	2 045	-9
Antal ställda krav på åtgärder för att minimera risken för skador och olycksfall	104	-12
Vitesförelägganden och förbud	112	-15

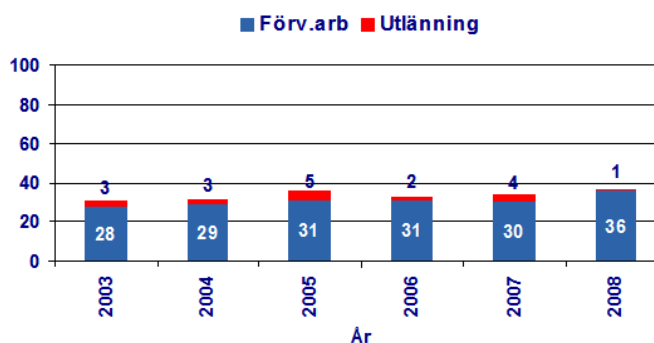
Antalet rapporterade arbetsskador sjönk något under 2007 och 2008 medan antalet arbetsplatsolyckor med dödlig utgång har ökat dramatiskt. Dödsolyckor sker främst i mansdominerade branscher och i småföretag.³⁹

³⁸ Arbetsmiljöverkets årsrapport 2007.

³⁹ Diagrammet visar att dödsolyckorna är på en oförändrad nivå under de första halvåren 2003–2007. Första halvåret 2008 sker en väsentlig ökning på cirka 20 procent för förvärvsarbetande i Sverige. Vid en granskning av förhållandet mellan dödsolyckor och företagsstorlek (antal anställda) framgår att olyckorna sker vid de minsta företagen. De branscher som är mest drabbade är fortfarande de traditionellt mansdominerade. Cirka 90 procent av de förvärvsarbetande som förolyckats de senaste åren är män. Ur Arbetsmiljöverkets statistik för 2007 i förhållande till 2006.

Fel! Okänt namn på

Anmälda arbetsolyckor med dödlig utgång första halvåret 2003 - 2008. Förvärvsarbetande och utländsk arbetskraft.

ll: AV/ISA

Regeringens enda åtgärd är att avsätta 33 miljoner kronor inom befintlig ram till Arbetsmiljöverket för informationsinsatser. Det är rent hyckleri att först dra ner kraftigt på resurserna för att sedan hävda att man är oroad av det ökade antalet olyckor och dödsfall på jobbet. Nu behövs rejäla förebyggande satsningar på de arbetsplatser – framför allt småföretag – där andelen dödsolyckor är hög. Det behövs också investeringar för en säkrare arbetsmiljö på småföretag. Det behövs fler arbetsmiljöinspektörer som kan utkräva vite och se till att lagar och regler följs.

Vi vill öka anslaget till Arbetsmiljöverket med 100 miljoner kronor per år 2009–2011 för fler inspektioner. Hälften av dessa resurser ska gå till fler inspektioner i de branscher där det är flest olyckor, till exempel inom tillverkningsindustri, bygg- och anläggning och transport. Därutöver vill vi öronmärka 25 miljoner kronor för inspektioner i småföretag.

En satsning på kompetensutveckling för skyddsombud

De regionala skyddsombuden är i ofta de enda som når fram till dessa företag med kunskap och information om arbetsmiljön. De regionala skyddsombuden inom LO, TCO och Saco gör drygt 60 000 besök om året på små företag, men behovet av nya skyddsombud är stort. Medlen till funktionsutbildning av skyddsombud, bolagsstyrelserepresentanter och för EU-bevakning togs bort när regeringen lade ner Arbetslivsinstitutet. Det kommer att resultera i att skyddsombuden får sämre utbildning och därigenom svårare att ställa krav på arbetsmiljöförbättringar, vilket leder till ännu sämre arbetsmiljöer. Exempelvis deltog 1 146 personer i LO:s arbetsmiljöutbildningar 2006. Året därpå hade antalet sjunkit till 374.

Utbildning är en av hörnstenarna för att uppnå en bättre arbetsmiljö. LO:s undersökning Samverkan för bättre arbetsmiljö – Skyddsombudens arbete och erfarenheter (2008) visar att knappt 40 procent av skyddsombuden inte har fått någon utbildning i arbetsmiljö de senaste 12 månaderna. Om man räknar in dem som bara fått utbildning på max en dag blir det drygt 60 procent.

Fel! Okänt namn på

Tre av fyra regionala skyddsombud vill ha utbildning i sociala och psykologiska frågor. Bland annat efterfrågas kunskaper i kris- och konflikthantering. Arbetsanpassning och rehabilitering, arbetsorganisation och belastningsergonomi ligger också högt på listan. Stort behov finns av branschanpassad utbildning i arbetsmiljö.⁴⁰

För att de regionala skyddsombuden ska kunna utföra sina uppgifter på ett bra sätt behöver de kompetensutveckling. Därför skjuter vi till 20 miljoner kronor per år 2009–2011.

Gemensam sektor – mönsterarbetsplats

Den samverkan som vi har inlett med Kommunal för att den gemensamma sektorn ska bli ett föredöme som arbetsgivare och erbjuda attraktiva arbetsvillkor ska fortsätta. Genom facklig-politisk samverkan vill vi förstärka och påskynda det utvecklingsarbete som vi har påbörjat. Vårdförarbetare i kommuner och landsting ska kunna gå till jobbet med glädje och stolthet. De ska veta att deras yrkeskunskaper och arbetsinsatser behövs och uppskattas. Den plattform som Kommunal och Socialdemokraterna enats om bygger på att välfärden är en solidaritetstanke med inflytande på flera nivåer. Brukarinflytande; anställdas inflytande – samverkansavtal samt demokratiskt inflytande för hela samhället. Vi måste använda våra gemensamma resurser bättre. Vi sätter därför upp tydliga mål. Sjukfrånvaron ska inte vara högre än på den övriga arbetsmarknaden. De som jobbar inom välfärdssektorn ska ha samma sysselsättningsgrad som den övriga arbetskraften. Det betyder att den behöver öka från 80 till 85 procent och att antalet heltidsanställningar måste öka. Antalet tillfälliga anställningar ska reduceras till tio procent. Alla ska ha rätt till en trygg anställning med ett kollektivavtal. De anställdas meddelarfrihet måste säkras. Kvaliteten på omvårdnaden ska höjas – vilket kräver en bättre arbetsorganisation så att resurserna används effektivt. Då kan ökad arbetsglädje gå hand i hand med bättre vårdkvalitet. Välfärdssektorn kan bli ett föredöme att se upp till – så kallade mönsterarbetsplatser. Men vi nöjer oss inte med detta. Diskussionen om arbetslivets villkor måste breddas. Vi vill därför bjuda in arbetsmarknadens parter till ett brett samtal om en nationell arbetslivsstrategi.

⁴⁰ LO:s undersökning "Samverkan för bättre arbetsmiljö – Skyddsombudens arbete och erfarenheter" (2008).

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 3 oktober 2008

Mona Sahlin (s)

Sven-Erik Österberg (s)

Kristina Zakrisson (s)

Berit Andnor (s)

Lars Johansson (s)

Carina Moberg (s)

Anders Karlsson (s)

Ylva Johansson (s)

Marie Granlund (s)

Anders Ygeman (s)

Berit Högman (s)

Leif Jakobsson (s)

Tone Tingsgård (s)

Thomas Östros (s)

Thomas Bodström (s)

Urban Ahlin (s)

Veronica Palm (s)

Margareta Israelsson (s)

Ibrahim Baylan (s)

Tomas Eneroth (s)

Susanne Eberstein (s)